

Μακεδονικά

Τόμ. 32, Αρ. 1 (2000)

Η ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία της Γεωργικής Σχολής Εικοσιφοίνισσας Παγγαίου (1909-1912)

Ιωάννης Θ. Μπάκας

doi: [10.12681/makedonika.177](https://doi.org/10.12681/makedonika.177)

Copyright © 2014, ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μπάκας Ι. Θ. (2000). Η ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία της Γεωργικής Σχολής Εικοσιφοίνισσας Παγγαίου (1909-1912). *Μακεδονικά*, 32(1), 365–391. <https://doi.org/10.12681/makedonika.177>

Η ΙΔΡΥΣΗ, ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΙΚΟΣΙΦΟΙΝΙΣΣΑΣ ΠΑΓΓΑΙΟΥ (1909-1912)

Η συνταγματική μεταρρύθμιση του 1908 στην Οθωμανική αυτοκρατορία, τουλάχιστον για τον πρώτο χρόνο, δημιούργησε νέες συνθήκες, όταν πνεύμα αισιοδοξίας και δημιουργίας άρχισε να πνέει για τον υπόδουλο Ελληνισμό. Φυσικό ήταν η εθνική εργασία για την τελική επικράτηση του Ελληνισμού στη Μακεδονία να προσανατολιστεί σε νέες κατευθύνσεις. Η Ελληνική Άμυνα για την υποστήριξη του ομογενούς στοιχείου και την ανάπτυξη του έθετε σε χρήση εκτός από την ένοπλη δράση, που μετά το σύνταγμα και τον αφοπλισμό είχε εξάλλου υποχωρήσει, και την ενίσχυση του σχολείου και της εκκλησίας και οποιοδήποτε άλλο ειρηνικό μέσο. Οι νέες συνθήκες έδωσαν την ευκαιρία για την επικράτηση του Ελληνισμού και μέσω της οικονομικής προόδου του ελληνικού στοιχείου.

Η εκπαιδευτική και πνευματική υπεροχή του Ελληνισμού, στην οποία προσανατολίστηκε η ελληνική πολιτική για τη διεκδικούμενη χώρα, τελικά απέδειξαν ότι δεν ήταν πρακτικότερα και ασφαλέστερα μέσα για την κατάκτησή της, χωρίς την παράλληλη εμπορική, βιομηχανική, γεωργική και εν τέλει οικονομική ανάπτυξη που θα προηγούνταν της διά στρατιωτικών μέσων κατάκτησης. Εξάλλου, προς την ίδια κατεύθυνση άρχισαν να προσανατολιζόνταν και οι Βούλγαροι για τους εκτός των συνόρων τους ομοεθνείς τους, με την αποστολή στη Γαλλία ειδικών για την τέλεια εκμάθηση της πτηνοτροφίας και της ορνιθοτροφίας¹. Είχε βέβαια προηγηθεί και η ίδρυση οθωμανικών γεωργικών σχολών, όπως αυτή της Θεσσαλονίκης, που εγκαινιάστηκε το Νοέμβριο του 1888² καθώς και άλλων σε διάφορες πόλεις της Οθωμανικής αυτοκρατορίας κυρίως μετά την επανάσταση των Νεοτούρκων.

Σ' αυτές τις σκέψεις άρχισε να προσανατολίζεται η ελληνική διπλωματία μετά το 1908. Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του Υπουργείου Εξωτερικών για την προώθηση και ανάπτυξη της γεωργίας φαίνεται με την έκδοση ειδικού *Δελτίου* με μελέτες και εκθέσεις επί πλουτοπαραγωγικών και γεωργικών θεμάτων³. Τα καλλιεργητικά μέσα που χρησιμοποιούσαν διατηρούνταν σε αρχέ-

---

1. Μελομένη Αδεργινού, *Μακεδονικά άπομνημονεύματα από τὸ 1898-1912*, Ἀθήνα 1914, σ. 180.

2. Ἐφημ. «Νεολόγος» Κωνσταντινουπόλεως, Παρασκευή 18.11.1888, σ. 3.

3. *Δελτίον τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Β. Ὑπουργείου*, μέρος Β', Μελέται καὶ Ἐκθέσεις ἐπὶ πλουτοπαραγωγικῶν, γεωργικῶν, ἐμπορικῶν, βιομηχανικῶν, ναυτιλιακῶν, στατιστικῶν κλπ. θεμάτων (Γενικὴ διεύθυνσις συμβατικῶν καὶ προξενικῶν ὑποθέσεων), Ἀθήνα 1911.

γονη κατάσταση, η καταπίεση των γεωργών από τα όργανα της οθωμανικής εξουσίας, η φορολογία της δεκάτης, η έλλειψη κτηματικής ασφάλειας (η οποία κατά τα τελευταία χρόνια έπαιρνε τρομακτικές διαστάσεις με την εγκατάσταση μουσουλμάνων μεταναστών από τη Βουλγαρία και τη Βοσνία και τη συνοίκησή τους με το χριστιανικό στοιχείο, οι οποίοι κατελάμβαναν μάλιστα αυθαίρετα τη γη και τις βοσχές), καθώς και η έλλειψη επαρκούς συγκοινωνίας συντελούσαν ώστε ο αγροτικός πληθυσμός να μην ευημερεί και η γεωργία να μην αναπτύσσεται σε μια καθόλα εύφορη περιοχή.

Ο Έλληνας πρόξενος των Σερρών Αντώνιος Σακτούρης αποφάσισε να δραστηριοποιηθεί προσανατολίζοντας και τις νέες απαιτήσεις αποφάσισε να δραστηριοποιηθεί προσανατολίζοντας και τους στόχους του προξενείου στα νέα δεδομένα. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες προγραμματίστηκε, στα τέλη του 1908, η ίδρυση στο χώρο της προξενικής περιφέρειας Σερρών δύο τεχνικών σχολών γεωργικής κατεύθυνσης, μιας πλήρους γεωργικής σχολής στην Κορμιστά (Κρομμύστα) του Παγγαίου όρους και ενός αγροκηπίου στη Βαΐρακλή Τζουμαγιά (Νέα Ηράκλεια). Η πρώτη, ως ανώτερη γεωργική σχολή όχι μόνο για την περιφέρεια Σερρών αλλά και για ολόκληρη τη Μακεδονία, ενώ το δεύτερο για την κάλυψη ειδικών και μερικών αναγκών της πεδιάδας των Σερρών⁴.

Η Γεωργική Σχολή Κρομμύστης εγκαταστάθηκε σε κτήμα-μετόχι της Μονής Εικοσιφοίνισσας Παγγαίου, έκτασης 1.500 περίπου στρεμμάτων, ευφορότατης γης κατάλληλης για την καλλιέργεια σιτηρών, κηπουρών, βιομηχανικών φυτών και οσπρίων⁵, αντί ελαχίστου ετησίου ενοικίου εξήντα οθωμανικών λιρών. Το μετόχι προσέφερε με μεγάλη προθυμία η μονή της Εικοσιφοίνισσας ύστερα από προτροπή του μητροπολίτη Δράμας και Ζιχνών Χρυσόστομο Καλαφάτη⁶, μετέπειτα Σμύρνης. Ο μητροπολίτης σε επιστολή του, που προτασσόταν του Προγράμματος και Κανονισμού της Σχολής, απευθυνόμενος προς τους ορθοδόξους όχι μόνον της επαρχίας του αλλά και ολόκληρης της Μακεδονίας, εξηγούσε για τα οφέλη που θα προέκυπταν από τη λειτουργία της⁷. Η φοίτηση αρχικά προβλέφθηκε διετής, με προοπτική να γίνει τριετής ή τεταρτοετής εφόσον αυξάνονταν τα έσοδα της σχολής.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η μονή της Εικοσιφοίνισσας μόλις τα προηγούμενα από την ίδρυση της Σχολής χρόνια είχε μπορέσει ν' ανακουφιστεί από δυσβάσταχτα χρέη που την είχαν μάλιστα απειλήσει με πτώχευση στις αρχές

4. Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών, Προξενείο Σερρών προς Υπ. Εξωτερικών, 56/25.1.1909 (στο εξής: Α.Υ.Ε.).

5. «Γεωργική Σχολή Παγγαίου», *Εκκλ. Ἀθήναια Κωνσταντινουπόλεως* 33 (1909) 204.

6. Ἐντ. Σακτούρης, *Ἀναμνήσεις ἐκ τοῦ διπλωματικοῦ μου σταδίου*, Κάιρο 1951, σ. 67.

7. Χρυσόστομος μητροπολίτης Δράμας, «Εἰσαγωγή εἰς τὸ Πρόγραμμα καὶ Κανονισμόν τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δράμας Γεωργικῆς Σχολῆς Εἰκοσιφοίνισσης (ἐπιστολὴ πρὸς τὰ πνευματικὰ τέχνα τῆς ἐπαρχίας Δράμας)», *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος Ἀλεξανδρείας* 4 (1909) 83-85.

του αιώνα εξαιτίας της κακής διαχείρισης δύο ηγουμένων της Μονής. Το χρέος είχε ανέλθει στις 3.000 οθωμανικές λίρες και το μετόχι της Κορμίστας απειλήθηκε με υποθήρευση, όταν το μοναστήρι αναγκάστηκε να καταφύγει σε δανεισμό για την αντιμετώπιση του χρέους⁸. Η προσφορά αυτή της Εικοσιφοίνισσας, σε δύσκολη μάλιστα περίοδο γι' αυτήν, δείχνει το συνεχές ενδιαφέρον της για την παιδεία του ελληνισμού της περιοχής. Ωστόσο η άποψη ότι η Γεωργική Σχολή ιδρύθηκε από τους μοναχούς της Εικοσιφοίνισσας καθώς επίσης και ότι λειτουργούσε επί δεκαετίες δεν μπορεί να τεκμηριωθεί⁹.

Εντός του κτήματος υπήρχαν ευρύχωρα και μεγαλόπρεπα¹⁰ κτίρια που ικανοποιούσαν όλες τις ανάγκες της Σχολής σε εγκαταστάσεις και τα οποία ανακαινίστηκαν. Το μοναστήρι διέθετε στην υπό ίδρυση Σχολή και τα απαιτούμενα ζώα, άλογα, αγελάδες, αιγοπρόβατα, για την κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών και για την πρακτική εξάσκηση των σπουδαστών. Το κτήμα επίσης διέθετε τεχνητά και φυσικά λιβάδια και κήπους, ώστε να παρέχεται κάθε ευκολία στην εξάσκηση των μαθητών στη μελισσοκομία, ορνιθοτροφία, κτηνοτροφία και τα παραπλήσια¹¹. Γύρω από το μοναστήρι υπήρχαν οι απαραίτητες δασικές εκτάσεις για την εξάσκηση των σπουδαστών στη δασοκομία, καθώς επίσης ποταμός και λίμνη με νησίδα, σε κοντινή απόσταση, για την διδασκαλία της ιχθυοτροφίας¹².

Με την ίδρυση της Γεωργικής σχολής και αντιλαμβανόμενος τα προβλήματα που θα προέκυπταν από το κόστος λειτουργίας της ο μητροπολίτης Χρυσόστομος απευθύνθηκε με επιστολές του στις μεγάλες μονές του Αγίου Όρους ζητώντας τη συνδρομή και τη στήριξή τους για τη λειτουργία της Σχολής. Έτσι στις 30 Ιανουαρίου του 1909 στέλνει επιστολές στις μονές Μεγίστης Λαύρας, Βατοπεδίου, Ιβήρων, Διονυσίου, Αγίου Παύλου, Κουτλουμουσίου, Ξηροποτάμου, Σίμωνος Πέτρας και Καρακάλου ζητώντας την ετήσια συνδρομή είκοσι πέντε οθωμανικών λιρών από την κάθε μονή για μια τριετία, ως επίδομα, με αντάλλαγμα το δικαίωμα κάθε μονής που συνδράμει μ' αυτό το ποσό να στέλνει από έναν μαθητή, όχι κάτω των δεκαπέντε ετών, στη Σχολή με δωρεάν φροντίση, ώστε και το Άγιον Όρος να ευεργετηθεί από τους αποφοίτους της Σχολής. Το ετήσιο ποσό των είκοσι πέντε λιρών μετά το πέρας της τριετίας εφόσον η Σχολή θα μπορούσε να σταθεί οικονομικά, θα περιοριζόταν σε δέκα λίρες ετησίως, κυρίως για τα δίδακτρα των απόρων μαθητών των

8. Γ. Πατάζογλου, «Η πτώχευση της Εικοσιφοίνισσας μέσα από άγνωστα έγγραφα του Ιστορικού Αρχείου του Υπ. Εξωτερικών», *Παρνασσός* 1 (1988) 323-339.

9. Διονύσιος Κυράτσος μητροπολίτης Δράμας, *Ίστορία της Ίερας Μητροπόλεως Δράμας*, Δράμα 1995, σ. 137.

10. Σακτούρης, *ό.π.*

11. *Ἐκκλ. Ἀθήνα*, *ό.π.*, σ. 204.

12. *Ἐκκλ. Φάρος*, *ό.π.*, σ. 84.

βουλγαροφόνων κοινοτήτων. Το δικαίωμα στις μονές να στέλνουν δωρεάν μαθητές για να φοιτούν στη Σχολή παραχωρήθηκε κατ' εξαίρεση μόνον σ' αυτές και όχι σε άλλους συνδρομητές. Στις επιστολές του προς τα μοναστήρια του Αγίου Όρους ο μητροπολίτης Χρυσόστομος ζητά από τις μονές, ακόμη κι αν δεν στείλουν μαθητή, να μην διαθέσουν για τη Σχολή συνδρομή κάτω των είκοσι λιρών. Τα μοναστήρια θα μπορούσαν να στείλουν τις προσφορές τους επ' ονόματι του ταμιά της Εφορείας της Σχολής, απαρτιζομένης από τους Δραμινούς Νικόλαο Παρμενίδου ταμιά, Νικόλαο Αγοραστού και Σταύρου Πεντζίκη¹³.

Από τις πρώτες μονές που έσπευσαν να ανταποκριθούν στο κάλεσμα του μητροπολίτη Δράμας ήταν η μονή Ξηροποτάμου η οποία, όπως αποδεικνύεται από το νεώτερο αρχείο της¹⁴, παραχώρησε για τις ανάγκες της σχολής το μετόχι που διατηρούσε στην Κρομμύστα. Συγκεκριμένα ο μητροπολίτης Δράμας Χρυσόστομος με επιστολή του στις 30 Ιουνίου 1909 ευχαριστούσε τη μονή Ξηροποτάμου για την ευεργεσία της αυτή, να προσφέρει δηλαδή το μετόχι της χάριν της παιδείας και της ανάπτυξης του διωκόμενου ελληνισμού της Μακεδονίας και κυρίως των απόρων παιδιών από τα σλαβόφωνα προπάντων χωριά¹⁵.

Αλλά εκτός από τις μονές του Αγίου Όρους που συνέδραμαν αποφασιστικά στην ίδρυση της Γεωργικής Σχολής, αυτή δέχτηκε εισφορές και ετήσιες συνδρομές από ολόκληρη την περιφέρεια Σερρών, γεγονός που αποδεικνύει και τη σπουδαιότητα που αποδιδόταν στη λειτουργία της Σχολής. Σύμφωνα με τον Απολογισμό του Ταμείου Εισφορών του Ελληνικού Προξενείου Σερρών από 1ης Ιανουαρίου 1909 έως 31ης Οκτωβρίου 1910¹⁶, υπέρ της Σχολής προσέφεραν: η Μονή του Τιμίου Προδρόμου Σερρών και το χωριό Σουμπάσκιου (Νέο Σούλι) από τριάντα οθωμανικές λίρες στις 28.3.1909, η Δράμα είκοσι επτά οθωμανικές λίρες στις 30.3.1909, ενώ το χωριό Κούτσος (Ευκαρπία) ετήσια συνδρομή πέντε οθωμανικών λιρών διά του Κωνσταντίνου Αθανασίου Αναγνώστου στις 17.4.1909.

Πρώτος διευθυντής στη σχολή διορίστηκε ο Μοναστηριώτης Ιωάννης

13. Ευ. Βασιλείου, *Ο Θθωμάρινας- Άγιος Μητροπολίτης Δράμας- Σμύνης Χρυσόστομος*, Δράμα 1995, σσ. 159, 160.

Σε άλλη του επιστολή προς τη μονή του Αγίου Παύλου με ημερομηνία 16 Ιουνίου 1909 και με ίδιο σχετικά περιεχόμενο, ο μητροπολίτης Χρυσόστομος ζητά οι συνδρομές των μονών να αποστέλλονται στον έμπορο της Δράμας Πέτρο Κωνσταντίνου (ό.π., σ. 168).

14. Άθ. Καραθανάσης, «Η Μονή Ξηροποτάμου, ή Θεσσαλονίκη, ή Μακεδονία, μία πρώτη προσέγγιση», *Πρακτικά διεθνούς συμποσίου Ε.Μ.Σ.: Τό Άγιον Όρος, χθές, σήμερα, αύριο*, Θεσσαλονίκη 1996, σ. 129.

15. *Ο.π.*, σ. 130.

16. Α. Υ.Ε., Προξ. Σερρών, Απολογισμός Ταμείου Εισφορών 1.1.1909-31.10.1910, Σέρρες 11.11.1910.

Χρηστάκης, γνώστης της τουρκικής και της βουλγαρικής γλώσσας¹⁷, διπλωματούχος γεωπόνος της γεωργικής σχολής του Jambloux του Βελγίου¹⁸, με μηνιαίο μισθό δέκα οθωμανικών λιρών¹⁹. Ακόμη, καθηγητής της Σχολής τοποθετήθηκε και ο γεωπόνος Α. Γαζής²⁰, απόφοιτος της σχολής του Portici της Ιταλίας με μηνιαίο μισθό πέντε οθωμανικών λιρών, ο οποίος όμως αποχώρησε τον Ιούλιο του 1910²¹. Ως διδάσκαλοι ορίστηκαν επίσης ο δάσκαλος της Κορμίστας και δύο εγγράμματοι μοναχοί της Εικοσιφοίνισσας —ανάμεσά τους ο ιεροδιάκονος Νεόφυτος²², απόφοιτος της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, ως διδάσκαλος των ιερών γραμμάτων— με την προοπτική της περαιτέρω συμπλήρωσης του διδακτικού προσωπικού αργότερα.

Το πρόγραμμα της Σχολής εκδόθηκε στο Πατριαρχικό τυπογραφείο το 1909 με τον τίτλο *Πρόγραμμα και Κανονισμός της Γεωργικής Σχολής Εικοσιφοίνισσας Παγγαίου της Ήρας Μητροπόλεως Δράμας*²³. Σύμφωνα μ' αυτόν η *Γεωργική Σχολή σκοπεύει, όπως καταστήσει ικανούς τους μέλλοντας κτηματίες, ένοικιαστές ή έπιστάτας κτημάτων διά θεωρητικής και πρακτικής διδασκαλίας, όχι μόνον να εκμεταλεύονται τὰ κτήματα, αλλά και να παρακολουθώσι και λαμβάνωσι μέρος εις τὰς έν τή Γεωργία γινομένας προόδους*²⁴.

Η σχολή για το πρώτο τουλάχιστον έτος θα δεχόταν σαράντα ως πενήντα οικότροφους, σπουδαστές επί πληρωμή από χωριά ολόκληρης της περιφέρειας και κάποιο αριθμό εξωτερικών μαθητών και ακροατών, κυρίως από χωρικούς των γειτονικών χωριών. Σύμφωνα με τον Κανονισμό της Σχολής έπρεπε οι σπουδαστές που θα γίνονταν δεκτοί σ' αυτήν να είχαν τελειώσει τουλάχιστον την έβδομη τάξη Αστικής σχολής²⁵, ώστε να μπορούν στη συνέχεια να παρακολουθούν ικανοποιητικά τα δύο χρόνια φοίτησης που προβλεπόταν²⁶. Το πρόγραμμα της Σχολής οργανώθηκε ώστε μέσα σε τέσσερα συνεχή εξάμηνα οι σπουδαστές ν' αποκτούν όλες εκείνες τις θεωρητικές και πρακτικές γνώσεις που θα τους ήταν απαραίτητες για να καταστούν αργότερα, ως γεωργοί εγκατεστημένοι στις πατρίδες τους, γνώστες της γαλακτοκομίας, της σηροτροφίας, της μελισσοκομίας, της δενδροκομίας και κυρίως της επι-

17. Έκκλ. Άλήθεια, ό.π., σ. 204.

18. Έκκλ. Φάρος, ό.π., σ. 84.

19. Α.Υ.Ε., Προξ. Σεργών, Απολογισμός, ό.π.

20. Έκκλ. Άλήθεια, ό.π., σ. 204.

21. Α.Υ.Ε., Προξ. Σεργών, Απολογισμός, ό.π.

22. Καραθανάσης, ό.π., σ. 129.

23. Έκκλ. Άλήθεια, ό.π., σ. 204.

24. Δράμας Χρυσοστόμου, *Πρόγραμμα και Κανονισμός της Γεωργικής Σχολής Εικοσιφοίνισσας Παγγαίου*, Έν Κωνσταντινουπόλει 1909, σ. 9 (στο εξής: *Πρόγραμμα και Κανονισμός*).

25. Δράμας Χρυσοστόμου, «Έσωτερικός κανονισμός της Γεωργικής Σχολής Εικοσιφοίνισσας», *Πρόγραμμα και Κανονισμός*, σ. 19.

26. Α.Υ.Ε., ό.π.

στημονικής καλλιέργειας του φημισμένου και περιζήτητου στο εμπόριο καπνού της περιφέρειας Ζίχνης, οικονομικά ισχυροί όχι μόνο για το προσωπικό τους όφελος αλλά και προς όφελος της πατρίδας τους. Επίσης, στόχος της Σχολής ήταν να διδάσκουν οι απόφοιτοι της στους εγχώριους πληθυσμούς τις νέες καλλιέργειες και τις νέες μεθόδους και τεχνικές²⁷. Οι απόφοιτοι της Σχολής θα μπορούσαν να προσφέρουν και ως διδάσκαλοι και ιερείς²⁸.

Σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών, που υπογράφουν οι δύο γεωπόνοι καθηγητές Χρηστάκης και Γαζής, οι σπουδαστές θα παρακολουθούσαν τα εξής μαθήματα²⁹:

<i>α' εξάμηνο</i>	<i>β' εξάμηνο</i>
1. Γενική Γεωργία (Ι. Χρηστάκης) Πρακτική άσκηση	1. Γενική Γεωργία (Αλ. Γαζής)
2. Βοτανική (Αλ. Γαζής)	2. Βοτανική (Αλ. Γαζής)
3. Ζωολογία (Ι. Χρηστάκης)	3. Εντομολογία (Αλ. Γαζής)
4. Ανόργανη χημεία (Αλ. Γαζής)	4. Μελισσοκομία (Ι. Χρηστάκης)
	5. Κηπουρική (Αλ. Γαζής)
<i>γ' εξάμηνο</i>	<i>δ' εξάμηνο</i>
1. Ειδική Γεωργία (Αλ. Γαζής) Πρακτική άσκηση (Ι. Χρηστάκης)	1. Ειδική Γεωργία (Ι. Χρηστάκης)
2. Ζωοτεχνία (Ι. Χρηστάκης)	2. Γεωργική χημεία (Αλ. Γαζής)
3. Δενδροκομία (Αλ. Γαζής) Στοιχεία δασονομίας	3. Γαλακτοκομία, τυροκομία, βουτηροκομία (Αλ. Γαζής)
4. Ελαιουργία- ελαιοκομία (Αλ. Γαζής)	4. Σηροτροφία (Αλ. Γαζής)
5. Αμπελουργία (Αλ. Γαζής)	5. Γεωργική λογιστική (Ι. Χρη- στάκης)
6. Γεωργ. οικονομία (Ι. Χρηστάκης)	6. Παθολογία των φυτών (Ι. Χρη- στάκης)
7. Αναλυτική χημεία (Αλ. Γαζής)	7. Ζωοτεχνία (Ι. Χρηστάκης)

Αρχικά ορίστηκε οι σπουδαστές που θα προέρχονταν απ' όλες ανεξαιρέτως τις Μακεδονικές επαρχίες να καταβάλλουν ως δίδακτρα και τροφεία οκτώ τουρακικές λίρες ετησίως και άλλες δύο για εργαλεία, ενώ για τους σπουδαστές των άλλων επαρχιών ορίστηκε να καταβάλλουν δώδεκα λίρες πλην των δύο λιρών για τα εργαλεία τα οποία αποφοιτώντας θα μπορούσαν να πάρουν μαζί τους³⁰. Ιδιαίτερη μέριμνα δόθηκε για τους δυστυχούντες ή ορφανούς μαθητές από τα βουλγαρόφωνα χωριά, παιδιά αγωνιστών, ώστε αυτά να σπουδάζουν δωρεάν³¹.

27. Έκκλ. Φάρος, ό.π., σ. 84.

28. Βασιλείου, ό.π., σ. 157, 164.

29. Δράμας Χρυσοστόμου, Πρόγραμμα και Κανονισμός, σσ. 9-18.

30. Βασιλείου, ό.π.

31. Ό.π., σ. 155.

Η επιλογή της Κορμίστας για την εγκατάσταση της Σχολής, εκτός του εύφορου εδάφους και της έκτασης του μετοχίου, κατάλληλων για την πειραματική καλλιέργεια κάθε προϊόντος, παρουσίαζε και το μέγιστο πλεονέκτημα ότι αυτή βρισκόταν σε καθαρά ελληνική, αδιαφιλονίκητη και ελληνόφωνη ζώνη του Παγγαίου. Το γεγονός αυτό εξασφάλιζε τη λειτουργία της Σχολής από βουλευτικές επιδομές, κινήματα ή επαναστάσεις. Η ελληνική εξωτερική πολιτική και ο εκπρόσωπός της, το ελληνικό Προξενείο Σερρών, στήριξαν σημαντικές ελπίδες στη συμβολή της Σχολής και στην υλική και ηθική πρόοδο που αυτή θα προσέφερε στους ομογενείς πληθυσμούς που βρίσκονταν, όπως χαρακτηριστικά επισημαίνεται στα έγγραφα του Προξενείου *έν πρωτογενεί και ήσοδείω καταστάσει*.

Για τη λειτουργία της Σχολής βασικό ήταν η εξασφάλιση των εξόδων για την επισκευή των κτηρίων, των εγκαταστάσεων, για την αγορά γεωργικών εργαλείων, μηχανών, ζώων και για τη μισθοδοσία του προσωπικού, για μια τριετία, από τις εισφορές των χωριών του Παγγαίου, ύστερα από ενημέρωση και προτροπή του προξένου Σερρών Σακτούρη. Το Μάιο του 1910 έφτασαν στη Σχολή κυψέλες που παραγγέλθηκαν στον Πειραιά τον Ιούλιο του ίδιου έτους η Σχολή στελεχώθηκε και με κηπουρό³².

Οι προοπτικές για τη συντήρηση και τη συνέχιση της λειτουργίας της Σχολής άρχισαν με ευοίωνες προοπτικές και με στόχο, μετά την παρέλευση τριών χρόνων, να καταστεί όχι μόνο αυτοσυντήρητη, αλλά και να συμβάλει στην ενίσχυση των διαφόρων συσσιτίων της περιφέρειας με την εκμετάλλευση των παραγομένων, τα τρία αυτά χρόνια, προϊόντων.

Ημερομηνία έναρξης της λειτουργίας της Σχολής ορίστηκε η 1η Μαρτίου 1909. Παρά όμως τις ευοίωνες προοπτικές για τη λειτουργία της και τις ευχές που εκφράστηκαν από παντού για την ευδοκίμησή της, η Σχολή φάνηκε ότι από την ίδρυσή της θα αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα λειτουργίας.

Σχεδόν ενάμισι χρόνο από την έναρξη της λειτουργίας της Σχολής, την 1η Οκτωβρίου του 1910, ο Μητροπολίτης Δράμας Αγαθάγγελος, σε επείγουσα επιστολή του προς τη Μητρόπολη Σερρών αναφέρεται στην εξοικονόμηση κονδυλίων για τη λειτουργία της Σχολής δια της περικοπής επιδομάτων συντήρησης σχολείων ορισμένων χωριών που χαρακτηρίζονταν αυτάρχη με σκοπό να καταστεί δυνατή η ανασύσταση της *άπαραιτήτου και κοινωφελεστάτης*, όπως αναφέρεται, Γεωργικής Σχολής Παγγαίου³³.

Από την επιστολή αυτή του μητροπολίτη Δράμας διαφαίνεται ότι το σοβαρότερο πρόβλημα που απειλούσε τη λειτουργία της Σχολής ήταν το οικονομικό, παρά τις αρχικές διαβεβαιώσεις για τριετή εξασφάλιση της λειτουργίας

32. Α.Υ.Ε., Προξ. Σερρών, Απολογισμός, ό.π.

33. Α.Υ.Ε., Υπ. Εξωτερ. προς Προξ. Σερρών, 18017/2.6.1911.

της. Ως τότε η Σχολή είχε προβεί αρκετές φορές σε σύναψη δανείων και αναζήτησε χρηματική βοήθεια. Αυτά βεβαίως αποδεικνύουν την κακή διαχείριση των οικονομικών της. Στις 22 Μαΐου του 1910 είχαν δοθεί από το Υπουργείο των Εξωτερικών στο μητροπολίτη Δράμας Χρυσόστομο για τη λειτουργία της Σχολής 144 οθωμανικές λίρες· στις 10 Ιουνίου του ίδιου έτους η Σχολή δέχτηκε συμπλήρωμα για κάλυψη των εξόδων της ύψους 56 λιρών, ενώ στις 30 Ιουνίου, στις 11 Ιουλίου και στις 13 Αυγούστου του 1910 δόθηκαν δάνεια των δεκαπέντε, των 7.20 και των πέντε οθωμανικών λιρών αντίστοιχα³⁴.

Σε επείγον έγγραφό του προς το Ελληνικό Προξενείο Σερρών³⁵ σχετικά με την Γεωργική Σχολή Κορμιστής, στην οποία αποδίδεται από την Ελληνική Κυβέρνηση, όπως αναφέρεται, μεγάλη εθνική σημασία, το Υπουργείο Εξωτερικών ανακοινώνει ότι εγκρίνει ετησίως κονδύλιο 150 οθωμανικών λιρών για την εξασφάλιση της λειτουργίας της, αναγραφόμενο στον ετήσιο εκπαιδευτικό προϋπολογισμό του Προξενείου, σύμφωνα με τις προτάσεις του Μητροπολίτη Δράμας. Διευκρινίζεται, *πρός αποσοβήσιν ένδεχομένων απογοητεύσεων*, ότι πρέπει να εξασφαλιστεί ο έλεγχος της λειτουργίας και της οικονομικής διαχείρισεως της Σχολής. Μάλιστα αναφέρεται ότι ο πρώην διευθυντής της Σχολής Χρηστάκης είναι διατεθειμένος κατά παράκληση του Υπουργείου να υποδείξει τα κατάλληλα πρόσωπα για το σκοπό αυτό, αλλά και να επισκέπτεται κατά χρονικά διαστήματα τη Σχολή και να δίνει οδηγίες για την ομαλή λειτουργία της.

Το πρόβλημα της διεύθυνσης και οικονομικής διαχείρισης της Σχολής φαίνεται ότι ήταν το κατεξοχήν πρόβλημα που αντιμετώπιζε και στο οποίο, όπως αποδεικνύεται μέσα από έγγραφα του Προξένου Σερρών, δεν ήταν αμέτοχος και ο Μητροπολίτης Δράμας Αγαθάγγελος, στον οποίο ο Έλληνας πρόξενος των Σερρών Ευγένιος Άννινος Καβαλλιεράτος καταλογίζει ευθύνες για τη δυσλειτουργία της³⁶. Συγκεκριμένα, ο Πρόξενος κατηγορεί το Μητροπολίτη Δράμας για το ενδιαφέρον του να εγκαταστήσει ως διευθυντή της Σχολής τον ανειμύτο Χρυσίδη, γεωπόνο, με τον όρο μάλιστα αυτός να διαχειρίζεται ανεξέλεγκτα τη Σχολή, χωρίς δηλαδή έλεγχο διαχειριστικής επιτροπής. Ο Έλληνας Πρόξενος Σερρών πίστευε ότι αν η διεύθυνση και η διαχείριση αφεθούν σε ένα και μόνο πρόσωπο, τότε τα προβλήματα θα γίνονταν μεγαλύτερα, όπως συνέβη στην περίπτωση του Οικοτροφείου Αλιστράτης, που βρισκόταν υπό την απόλυτη διεύθυνση του μητροπολίτη Δράμας. Ο Χρ. Χρυσίδης διαδέχτηκε στη Σχολή τον γεωπόνο Γαζή στις 15 Ιουλίου του 1910 με μηνιαίο μισθό πέντε οθωμανικών λιρών³⁷.

34. Α.Υ.Ε., Προξ. Σερρών, Απολογισμός, ό.π.

35. Α.Υ.Ε., Υπ. Εξωτερικών προς Προξενείο Σερρών, 18017/2.6.1911.

36. Α.Υ.Ε., Προξ. Σερρών προς Υπ. Εξωτερικών, 269/24.6.1911/20339/2.8.1911.

37. Α.Υ.Ε., Προξ. Σερρών, Απολογισμός, ό.π.

Προς αποφυγή δυσάρεστων συνεπειών, για να εξασφαλιστούν χρήματα και να καλυφθούν τα χρέη της Σχολής, προτάθηκε από τον κεφαλαίουχο της Καβάλας Γεώργιο Πρωτοπατά ν' αναλάβει τη λειτουργία της, ύστερα από αίτηση του Προξενείου Σερρών και της Μητροπόλεως Δράμας ομάδα κεφαλαίουχων από την Καβάλα. Αυτοί θα είχαν τη διαχείριση και την καλλιέργεια του κτήματος του μετοχίου συνολικά, προκαταβάλλοντας άτοκα τις δαπάνες γι' αυτό. Από τα εισοδήματα του κτήματος, μετά την αφαίρεση φυσικά των προκαταβληθεισών δαπανών, θα πληρώνονταν τα έξοδα για τη συντήρηση της Σχολής· προβλεπόταν μάλιστα, υπό ομαλές συνθήκες, περίσσευμα το οποίο θα διετίθετο για άλλους σκοπούς, που θα υπεδείκνυε η Ελληνική Κυβέρνηση, ενώ σε περίπτωση θεομηνίας τη ζημία θα κάλυπτε η ίδια η κυβέρνηση. Το σχέδιο αυτό κατά την άποψη του προξενίου Καβαλιεράτου, θα εξασφάλιζε, αν τελικά εγκρινόταν, την απρόσκοπτη λειτουργία της Σχολής και την έντιμη διαχείριση της· θα αποφευγόταν, επίσης, η ανάμειξη κάθε παράγοντα που θα μπορούσε να δράσει ανασταλτικά στη λειτουργία της.

Η διεκυστίδα μεταξύ του Ελληνικού Προξενείου και του μητροπολίτου Δράμας για τη λειτουργία της Σχολής συνεχίστηκε. Σε επιστολή του τον Οκτώβριο του 1911³⁸ προς τον αρχιμανδρίτη Ιωαννίκιο Δραγάτη στην Κωνσταντινούπολη, μεσολαβητή στη Σύνοδο και στον Πατριάρχη, ο Δράμας Αγαθάγγελος εκφράζει ως όνειρο και πόθο του να δει τη Σχολή να λειτουργεί, πράγμα που όπως φαίνεται δεν συνέβη ούτε το 1911, αφού το χρέος της Σχολής είχε φτάσει περίπου τις χίλιες λίρες. Ο μητροπολίτης Δράμας απέστειλε με την επιστολή του αυτή και τον προϋπολογισμό της Σχολής και ζητούσε εγκαίρως τη γνώμη και τις κρίσεις του αποδέκτη. Ο μητροπολίτης επικοινωνήσε μάλιστα με τον κεφαλαίουχο της Καβάλας Γεώργιο Πρωτοπατά τον οποίο παρακαλούσε ν' αναλάβει το εκ 1.500 στρεμμάτων κτήμα του μετοχίου Κορμίστας παρέχοντας ετησίως ενοίκιο, ορισμένο για μια πενταετία.

Στον προϋπολογισμό των εκπαιδευτικών επιδομάτων του σχολικού έτους 1911-1912³⁹, προς την επιτροπή Ευαγών Σκοπών του Υπουργείου Εξωτερικών, προτάθηκε η χορήγηση επιδόματος 150 οθωμανικών λιρών στη Γεωργική Σχολή Κορμίστας, για την καλή λειτουργία της.

Με την έναρξη του 1912 τα προβλήματα που καθιστούσαν αδύνατη τη λειτουργία της Γεωργικής Σχολής συνεχίστηκαν. Το υπουργείο Εξωτερικών με έγγραφο του⁴⁰ (2753/23.1.1912) προς το Προξενείο Σερρών δήλωνε ότι εκ μέρους του έκανε κάθε προσπάθεια για τη λειτουργία της Γεωργικής Σχολής εγκρίνοντας κατ' αρχήν στον Προϋπολογισμό του το ποσό των 150 οθωμανι-

38. Α.Υ.Ε., Υπ. Εξωτερ. προς Προξ. Σερρών (συνημ. Επιστολή), 18017/12.10.1911.

39. Α.Υ.Ε., Προξ. Σερρών προς Επιτροπή Ευαγών Σκοπών, 224/24.6.1911.

40. Α.Υ.Ε., Υπ. Εξωτερ. προς Προξ. Σερρών, 2753/23.11.1912.

κών λιρών. Το ποσό όμως που απαιτούνταν για την ομαλή λειτουργία ήταν 794 λίρες από τις οποίες είχαν εξασφαλισθεί μόνο 344 από την επιχορήγηση του Υπουργείου, τα τροφεία των μαθητών και την ενοικίαση των γαιών του μετοχίου, ενώ το έλλειμμα ανερχόταν σε 450 λίρες. Η Γεωργική Σχολή δεν κατόρθωσε να λειτουργήσει στο α' εξάμηνο του σχολικού έτους 1911-1912, οπότε θεωρήθηκε άσκοπη η λειτουργία της κατά το β' εξάμηνο. Υπήρχε, ωστόσο, η προσδοκία ότι με την απαραίτητη φροντίδα θα μπορούσε να λειτουργήσει κατά το επόμενο σχολικό έτος 1912-1913. Για το σκοπό αυτό η ελληνική κυβέρνηση θα διέθετε το ποσό των 350 λιρών, 150 εκ του προϋπολογισμού του 1911-1912 και 200 εκ του εκπαιδευτικού προϋπολογισμού του 1912-1913· στη φροντίδα του ελληνικού Προξενείου Σερρών σε συνεργασία με το Μητροπολίτη Δράμας έμενε η εξεύρεση των υπολοίπων χρημάτων που απαιτούνταν⁴¹. Δυστυχώς, όμως, και παρά τη θέληση του Υπουργείου, η Γεωργική Σχολή Παγγαίου αδυνατούσε να λειτουργήσει.

Το Προξενείο Σερρών με έγγραφό του⁴² προς την Επιτροπή Ευαγών Σκοπών τον Ιούλιο του 1912, όπου υπέβαλε συνημμένα και τον εκπαιδευτικό προϋπολογισμό της προξενικής περιφέρειας Σερρών για το έτος 1912-1913, αποφάσισε ότι, διαπιστωμένης της αδυναμίας να λειτουργήσει η Σχολή για το προηγούμενο έτος αλλά και για το επόμενο, να περικοπεί το κονδύλιο των 150 λιρών υπέρ της Γεωργικής Σχολής από τον εκπαιδευτικό προϋπολογισμό του Προξενείου. Ο πρόξενος Ευγένιος Άννινος Καβαλλιεράτος εξηγώντας τους λόγους, τόνιζε την εσφαλμένη εντύπωση που είχε δημιουργηθεί ότι τελικά θα εξασφαλιζόταν το ποσό των διακοσίων λιρών από τα δίδακτρα που θα κατέβαλαν οι σπουδαστές της Σχολής. Αντιθέτως από τον πρώτο χρόνο λειτουργίας της Σχολής έγινε αντιληπτό ότι οι οικοτρόφοι μαθητές όχι μόνο δέν πλήρωναν, αλλά αξίωναν να συντηρούνται δωρεάν στη Σχολή. Υπήρχε, ακόμη και η δυσκολία με την οποία δέχτηκαν να φοιτούν στερούμενοι ημερομισθίων τα οποία, εργαζόμενοι στα χωριά τους ήταν βέβαιο ότι θα κέρδιζαν.

Ο Έλληνας πρόξενος των Σερρών θεωρεί ως πηγή των εσφαλμένων πληροφοριών προς το Υπουργείο Εξωτερικών το μητροπολίτη Δράμας Αγαθάγγελο· του προσάπτει μάλιστα την κατηγορία ότι οδηγείται σε αισιόδοξους υπολογισμούς επιθυμώντας με τη Σχολή να δημιουργήσει επιχείρηση από την οποία θα απεκόμιζε μεγάλα προσωπικά οφέλη. Ο Πρόξενος πιστεύει ότι ο μητροπολίτης αδιαφορεί όχι μόνο για τα εθνικά οφέλη που θα προέκυπταν από τη λειτουργία της Σχολής, αλλά και για την άσκοπη δαπάνη του δημοσίου χρήματος που απαιτεί η αμφίβολη λειτουργία της. Για τον πρόξενο των Σερρών ο μητροπολίτης Δράμας, ο οποίος κατά τη σημείωσή του αναμνηύ-

41. Α.Υ.Ε., ό.π.

42. Α.Υ.Ε., Πρωξ. Σερρών προς Υπ. Εξωτερικών, 232/Ιούλιος 1912/93/28.7.1912.

ται σε κάθε ζήτημα που απαιτεί οικονομική διαχείριση, πρακτικά βλάπτει και παρεμποδίζει τη λειτουργία της Γεωργικής Σχολής παρά την ωφέλει.

Ο πρόξενος επανέρχεται ξανά στην πρότασή του ν' αναλάβει τη Σχολή όμιλος κεφαλαίου των Καβάλας, ώστε να επιτευχθεί η λειτουργία της υπό την ηγεσία του Πρωτοπαπά, με τον οποίο όμως δεν μπόρεσε να έλθει σε συνεννοήσεις, αφού διέμενε στην Κωνσταντινούπολη.

Τελικά οι εξελίξεις και τα γεγονότα των Βαλκανικών πολέμων, με την απελευθέρωση της περιοχής του Παγγαίου τον Οκτώβριο του 1912, ματαίωσαν κάθε σχέδιο για τη Γεωργική Σχολή. Αιτία της αδυναμίας της να λειτουργήσει δεν μπορεί να θεωρηθεί μόνο ο οικονομικός παράγοντας. Η διαμάχη μεταξύ του Ελληνικού προξενείου και μητροπολίτου Δράμας για τον έλεγχο ως αρμοδιότερου της Σχολής στάθηκε για μια ακόμη φορά καθοριστική στις εξελίξεις, παρά τις συστάσεις του Ελληνικού Υπουργείου των Εξωτερικών για συνεργασία. Το εθνικό όφελος από τη λειτουργία της Σχολής χάθηκε μπροστά στην αντιπαλότητα των δύο τοπικών κέντρων. Οι ευθύνες ανήκουν και στις δύο πλευρές εξίσου, γιατί άφησαν να χαθεί η σημαντική αυτή ευκαιρία για τον ελληνισμό της Ανατολικής Μακεδονίας, διαπληκτιζόμενοι για το ποιος θα αναλάβει τη διαχείριση και τον έλεγχό της. Επί τρία χρόνια η Σχολή κατέστη έρημο στις προσωπικές φιλοδοξίες για τη διεκδίκηση ρόλων και γι' αυτό και δεν μπόρεσε να λειτουργήσει.

Πίνακας 1

Α.Υ.Ε., Προξ. Σερρών, Προϋπολογισμός Γεωργικής Σχολής Κρομμύστης 1912-1913, Υπ. Εξωτερικών προς Προξ. Σερρών 18017/2.6.1911.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΚΡΟΜΜΥΣΤΗΣ				
ΔΙΑ ΤΟ 1912-1913				
ΕΣΟΔΑ		ΔΑΠΑΝΕΣ		
Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΕΣΟΔΩΝ	Α.Τ	ΕΙΔΟΣ ΔΑΠΑΝΩΝ	Α.Τ
1	Έπίδομα εὔσεβ. πηγῆς εὐεργέτου	150	Μισθοδοσία διευθύν. γεωπόνου	120
2	Τροφεία παρὰ μαθητῶν	200	Μισθοδοσία βοηθοῦ γεωπόνου	60
3	Ἀπὸ ἔνοικ. γαιῶν μετοχίου Κρομ.	100	Μισθοδοσία δύο ἐργοδηγῶν	80
4			Μισθοδοσία ἑνὸς μαγειροῦ	24
5			Μισθοδοσία ἑνὸς βοηθοῦ μαγειροῦ	18
6			Μισθοδοσία μίας πλύντριας	18
7			Μισθοδ. ἑνὸς φύλακος καὶ θυρωροῦ	30
8			Φάρμακα καὶ Ἰατρὸς	24
9			Γενικά Ἐξόδα	50

10			*Έξοδα ἐγκαταστάσεως (ἀγορά ἵππων, ἐργαλείων κλπ.)	80	
11			*Απρόβλεπτα συντηρήσεως Μηχανημάτων	50	
12	Πρὸς ἐξίσοσιν τὸ ὑπάρχ. ἔλλειμμα	344	*Έξοδ. διατρ. μαθητῶν καὶ προσωπικοῦ	240	
		ΣΥΝΟΛΟ	794	ΣΥΝΟΛΟ	794
			*Ἐν Δράμα τῇ 19ῃ 8βρίου 1911		
			+ *Ὁ Δράμας Ἀγαθάγγελος		

SUMMARY

Ioannis Th. Bakas, *The Foundation, Organization and Operation of the Eikosiphoinissa Farm School on Mt. Pangaion (1909-1912)*.

After the Turkish constitutional reform of 1908, the national task of finally achieving Greek dominance in Macedonia was pursued along new lines. The new conditions that had been created gave the Greeks an opportunity to achieve dominance through economic progress.

The Farm School was established at a dependency of the Monastery of Eikosiphoinissa outside the village of Krommysta (Kormista) on Mt. Pangaion, an area of approx. 1500 *stremmas* of highly fertile land suitable for the cultivation of cereals, tobacco, industrial crops and pulses. The dependency was very willingly provided by the Monastery of Eikosiphoinissa at the request of the Metropolitan of Drama and Zichna, Chrysostomos Kalaphatis.

For assistance with the foundation of the Farm School and the provision of financial support Metropolitan Chrysostomos turned to the large monasteries on Mount Athos. One of the first to eagerly respond was the Monastery of Xeropotamou.

Kormista was a superb choice of site for the School in that it lay within the Greek-speaking zone of Pangaion, an area that was purely and indisputably Greek. This ensured that the School would be able to function without fear of disruption by Bulgarian raids, movements or revolts.

The property contained buildings that adequately covered all the School's accommodation needs. The monastery also satisfied all the School's educational requirements and provided the means for students to gain practical experience of bee-keeping, poultry-farming, stock-breeding, forestry and fish-farming.

The School's curriculum was published at the Patriarchal Printing-house in 1909 under the title "Curriculum and Regulations of the Eikosiphoinissa Farm School on Mt. Pangaion in the Holy Metropolis of Drama".

The School was to accept boarders and students from villages throughout the region, as well as a number of external students, mainly from peasant families in the neighbouring villages. The school curriculum was organized in such a way as to provide students, within the space of four successive semesters, with all the theoretical and practical knowledge they needed to later

become, as farmers established in their own villages, experts in dairy-farming, sericulture, bee-keeping, arboriculture and, above all, the cultivation of the famous local Zichna tobacco, and to teach the local people the new types of farming with its new techniques.

The date set for the School's inauguration was 1 March 1909. Despite its favourable prospects, however, and the good wishes expressed on all sides for its success, it was apparent from the outset that the School was going to face serious operational problems.

Almost one and a half years after the School commenced its activities, the new Metropolitan of Drama, Agathangelos, requested that state funds be provided to cover its running costs. The Greek Ministry of Foreign Affairs approved an annual allocation of 150 Turkish pounds to ensure the smooth running of the School, recorded in the annual education budget of the Greek consulate at Serres.

The main problem appears to have been the direction and financial management of the School. According to the Greek consul at Serres, the Metropolitan of Drama would interfere in all its financial matters and in practice did the Farm School more harm than good.

In order to avert an unpleasant outcome, and to secure the money to cover the School's debts, a group of financiers from Kavala offered to take over control. According to the consul at Serres, if this plan had been finally accepted, it would have ensured that the School was run smoothly and in a respectable manner.

The Farm School, however, failed to operate in the 1911-1912 school year as well. At the beginning of 1912 it continued to be dogged by problems. Nevertheless, there was still hope that, if the necessary steps were taken, the School would be able to operate during the following school year, 1912-1913. For this purpose the Greek government was to make available the necessary sum from its education budget for the period 1912-1913. Unfortunately, however, and despite the wishes of the Greek Ministry of Foreign Affairs, the Farm School on Mt. Pangaion was unable to function.

In the end, the events and developments of the Balkan wars, including the liberation of the Pangaion region in October 1912, put paid to all the plans for the Farm School. The national benefit to be gained from the operation of the School was lost as a result of the rivalry between the two local centres of power, the Greek consulate and the Metropolis of Drama. Both sides share equal responsibility for this since in quarrelling over who should control and manage the School they let slip such an important opportunity for the Greeks of Eastern Macedonia.

*Εικ. 1. Η μονή Εικοσοφοινίσσης στις αρχές του 20ού αιώνα
(Αρχείο Ε.Μ.Σ.).*

*Εικ. 1. Η μονή Εικοσοφοινίσσης πριν από την πυρόπλησή της
(Αρχείο Κ. Ν. Πλαστήρα).*

Ἄγαπῶσι ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας καὶ λαοὶ φίλιστοι ὁμογενεῖς,

Ἐπι' ἐπραστίαν ὄλην ποιμαινόντες τὴν ἰσραὴν μακάρο-
νικὴν ταύτην Ἐπαρχίαν τῆς Δράμης, εἰς τὰς εὐφόρους πε-
διάδας τῆς ὁποίας ἡ σοφὴ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἀφθονα
ζήτησε τὰ φυσικὰ αὐτῆς ὕδρα, βασιτείατην ἰσθιανόμθα
θαλάσσης, ἀφ' ἑνὸς μὲν βλεπόντες τὰς καθημερινὰς δευὰς
στενοχωρίας τοῦ γεωργικοῦ ἡμῶν πληθυσμοῦ, μόχθους καὶ
κόπους βαρεῖς καὶ πολλὰ δεινοπαθήματα ἐν τῷ περὶ ὑπάρ-
ξεως ἀγῶνι ὑφισταμένου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀντικαταβάρομε-
νοι διὰ τὸν ἐργάζεται καὶ κοπιᾷ οὗτος, ἄλλο τόσον πενι-
χρῶς ἀνταμείβεται μὴ κατορθῶν ν' ἀπολαβὴν ἀναλογίως
τῶν θυσιῶν καὶ μόχθων τοῦ ὅσα δίκαιοῦτο ν' ἀπατήρη
ἀπὸ τῆν ἄλλως τόσον πλουσίαν καὶ εὐφορον τῆν του (καὶ
τοῦτο, διότι ὑπολείπεται κατὰ πολλὰ καὶ ὑστερεῖ ἐν τῇ
ἐπιστημονικῇ καλλιέργειᾳ καὶ ἐκμεταλλεῦσει τοῦ τόσον
εὐνοηθέντος ὑπὸ τῆς φύσεως πατρίου ἐδάφους), ζήνομεν
δὲ μετὰ εὐερέσειαν εἰς τὸν κοπιῶντα καὶ πεφορτισμέ-
νον γεωργικῶν μας τούτων πληθυσμῶν εἶνε ἀδύνατον νὰ
παράσχωμεν ἄλλην, εἴμη νὰ διαδώσωμεν παρ' αὐτῷ τὰ
φώτα τῆς γεωργικῆς ἐπιστήμης, καὶ νὰ εἰσαγάγωμεν τὰς
διὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀρότρων καὶ τῶν ἄλλων νέων ἐργα-
λείων μεθόδους τῆς ἐπιστημονικῆς καλλιέργειας καὶ ἐκμε-
ταλλεῦσεως τῶν ἀνεκμεταλλεῦτων μὲν, εὐχερῶς δὲ ἐκμε-
ταλλεῦσιμον καθισταμένουν πλουτοφόρων πόρων τῆς γῆς.

Θελοῦντες δὲ πρὸς τοῦτους νὰ δώσωμεν καὶ ἕνα περι-
πλέον εὐγενῆ πρακτικῶν ἐκτός τοῦ θεωρητικοῦ τῆς μελέτης
καὶ προσευχῆς σκοπὸν εἰς τὸν παρ' ἡμῖν μοναχικῶν

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

Τ Η Σ

ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΙΚΟΣΙΦΘΙΝΙΣΣΗΣ

ΠΑΓΓΑΙΟΥ

ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΔΡΑΜΑΣ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1908

Όλοι ἐν γένει οἱ εὐνοϊκοὶ καὶ ἀπαράιτητοι ἦσαν πρὸς θεωρητικὴν μόρφωσιν καὶ πρακτικὸν κατεργασμὸν τῶν γεωργικῶν μετ' πληθυσμῶν διὰ τῆς μεθοδικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς καλλιέργειας ὑφίστατον ὑπελίπιτο μὲν ἡ Ἐπιστήμῃ ἔκπετον μόνον τὰ φύτα· καὶ τούτω ἐφροντισάμεν ἀφθονα ν' ἀναρθῶσι πρὸς φωτισμὸν πάντων διὰ τῆς προσκλήσεως δύο δοκιμασιῶν καθηγητῶν ἀποφοίτων ἀνωτέρων Εὐρωπαϊκῶν Γεωργικῶν Σχολῶν, μίς τῆς τοῦ Λαμβίνου τοῦ Βελγίου καὶ ἄλλης τοῦ Ρουίτσι ἐκ τῆς Ἰταλίας.

Τὸ πρόγραμμα τῆς Γεωργικῆς ταύτης Σχολῆς καταρτίσθη οὕτως ὥστε θεωρητικῶς τε καὶ πρακτικῶς ἐπιτέσασα συνεχῆ ἐξάμηνα, μορφούμενοι οἱ ἐν αὐτῇ μαθηταὶ νὰ δύνανται, ἐγκαθιστάμενοι ἔπειτα εἰς τῆς πατρίδας τῶν ἡμετέρων, γινώσκει τῆς γεωργικῆς, τῆς κτηνοτροφίας, τῆς σπιτοτροφίας, τῆς μελισσοκομίας, τῆς δένδροκομίας, καὶ διὰ καὶ ἐπιστημονικῆς καλλιέργειας τοῦ τόσου ἐκλεκτοῦ καὶ περιζήτου ἐν τῇ ἡμετέρῃ Μακεδονικῇ κεντρικῇ Καθέλει, Δρυμίας καὶ Ζίχνης, ἐπισηλοῦμενοι τῶν νεωτέρων πάντων ἀνακαλύψαντες, νὰ καταστάσιν ἀνεξάρτητοι ὕλησις δι' ἑαυτοὺς καὶ δύνανται ὑκαταρίνωσθαι διὰ τῆν πατρίδα, πλουτίζοντες μὲν τοὺς οἴκους, αὐτῶν καὶ οὐχὶ ὡς μέχρι τοῦδε συνέβαινε διὰ τῆς μονομηνίου ἐλαστικῆς καὶ διδασκαλίας μόνον παραγωγῆς παρθεύσεως ἐρημωτῶν αὐτοῦ, ἰσχυροποιούντες δὲ καὶ τὴν φυλὴν καὶ τὴν πατρίδα, εἰς ἣν ἠνέγκουσι καὶ οὐχὶ βίηρ αὐτῆς καθίσταται, μὲν: διότι οἱ πρόδρομοι τῆς Γεωργικῆς μετ' Σχολῆς φωτισμένοι αὐτοὶ πρώτοι θὰ διηκόωνται εἰτα τὰ φύτα εἰς τὸν γεωργικὸν τῆς ὑπαίθρου ἡμῶν χῆμος πληθυσμὸν, καὶ ἀναπτυσσόμενοι αὐτοὶ πρώτοι θὰ ἀναπτύσσονται εἰτα τὴν ἀλληλεγγύην, καὶ διὰ δύσταν ἰδθρην εἰς τὴν πρῶτον καὶ

κόσμον, ὅστις μεγίστας καὶ εἰς παλαιότερους χρόνους καὶ εἰς νεωτέρους διὰ τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἔθνην ἡμῶν ἀναμόρφωσιν καὶ παλιγγενεσίαν παρέσχε ὑπηρεσίας, καὶ ὧν καὶ ἡμεῖς παντοιοτρόπως προσεπαθήσαμεν κατὰ τὸ δίσταμα τῆς ἐνταῦθα Ἀρχιερατείας μετ' ἀμεταμορφώσιμῶν ἀπετέδμεν πρὸς τὴν ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ ἡμῶν Ἐπαρχίᾳ καὶ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἡμῶν ἐποπτεῖαν ἐνταρομένην κερὰν καὶ σεβασμὸν βασιλικῆν Πατριαρχεικὴν Σταυροπηγιακὴν Μονὴν τῆς Εἰκαστονομοσίας ἐπὶ τοῦ Παγγαίου ὄρους, καὶ ἰεῦσασιν, ὅπως παραχωρηθῆ ἡμοῖν τὸ ἐν Κορμισθί κείμενον Μετόχιον τῆς Μονῆς πρὸς ἴδρυσιν καὶ ἐγκατάστασιν ἐν αὐτῷ τῆς μελλούσης νὰ λύσῃ τὰ μέγιστα καὶ δύσκολα οἰκονομικὰ γεωργικὰ τὰτα προβλήματα καὶ νὰ διδάξῃ τὸν γεωργικὸν πληθυσμὸν τὴν ἐπιστημονικὴν καλλιέργειαν, πρώτης πηρ' ἡμῶν Ἰσχυρικῆς Γεωργικῆς Σχολῆς.

Ἐλητήσαμεν ἐν τῇ μοναστηρικῇ τούτῃ Μετόχιῳ νὰ ἐγκαταστήθῃ ἡ ἐν λόγῳ Σχολή, διότι τοῦτο συνεοῖ καὶ συγκεντρωθῆ ὅλος τοὺς ὄρους καὶ ὅλα τὰ μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν ἐνὸς τοιούτου ὑμίου ἔργου. Γαῖα καλλιερῆσιμοὶ ὑπὲρ τὰ 1500 στρέμματα, καταλλοιοὶ διὰ κτηνοτροφείων, καὶ σπιτὰ, διὰ βιομηχανικῆς φρενῆς, διὰ ἀσπριοειθῆ κλπ. Ἀυτῶν τῶν κτηνοτροφικῶν, ἰνυλοτροφικῶν καὶ τῶν προϊόντων τῆς γεωργικῆς, δένδροκομίας, μελισσοκομίας κλπ. Δόση διὰ τὸν καταρτισμὸν τῶν μαθητῶν εἰς τὴν κτηνοτροφικὴν, σπιτοτροφικὴν, δένδροκομίαν, μελισσοκομίαν κλπ. Δόση διὰ τὸν καταρτισμὸν τῶν μαθητῶν εἰς τὸ μέρημα τῆς διαστομίας ἀφθονα πῆρις τῆς ἡμῶν ἀπεχούσης Ἱ. Μονῆς. Παιδικῶς, ἄμην καὶ νηρῆς ἐπ' αὐτῆς διὰ τὴν ἐν αὐτοῦ ἀναπτύξιν τῆς ἰχθυοτροφίας κλπ.

— 7 —

την ἀνάπτυξίν του λοιπού ἔργατικού λαοῦ διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ τόπου· εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι οἱ οικονομικῶς προημένοι καὶ κυριωχονῶντες σήμερον λαοὶ ὀφείλουσι τὴν ἀξιμίαν των εἰς τὴν πρόδοον τῆς Γεωργίας καὶ τῶν συναφῶν ταύτῃ βιομηχανιών.

Ὡς διδάκτρα ὀρίζονται διὰ μὲν τοὺς μαθητὰς ὅλων ἀνεπαρτίως τῶν Μακεδονικῶν Ἐπαρχιών, 8 λίραι τ. ἐτησίως καὶ ἕτεραι δύο λίραι δι' ἔργατεία, ἦτοι τὸ ἐλάχιστον ὄριον, ὅσον θ' ἀπαιτηθῇ διὰ τὴν τροφήν παντὸς οἰκοτρόφου, διὰ δὲ τοὺς ἕκ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν ὀρθοδόξους ἑλληνοπαίδας 12 λίρας ἐτησίως πλὴν τῶν δύο ἑτέρων λιρῶν διὰ τὰ ἔργατεία, ἅτινα ἕκαστος θέλει παραλάβῃ μετὰ τὴν ἕκ τῆς σχολῆς ἀποφοίτησίν του. Τίνα δὲ πρόσόντα ὀφείλει νὰ κατέχῃ ὁ ἐπιθυμῶν νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὴν σχολὴν πρὸς τέλειαν κατὰ τὸ ἔφικτὸν ἐκμάθησιν ἐπιστήμης χρησιμωτέτης καὶ πλουτοφόρου, ὀρίζει τὸ ἔπισυναπτόμενον πρόγραμμα τῆς Σχολῆς.

Καὶ νῦν ἀπευθυνόμενοι πρὸς τὸν νοήμονα καὶ φιλοπρόδοον γεωργικὸν πληθυσμὸν τῆς τε ἡμετέρας ἐπαρχίας καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ οικονομικοῦ κλίματος ὀρθοδόξων ἐπαρχιῶν διερωτῶμεν αὐτὸν :

Θὰ ἀδικήσωμεν ἰσά γε ἑαυτοῖς καὶ τὴν νοημοσύνην οὐ γεωργοὶ μας μὴ σπεύδοντες νὰ ἀποστελλῶσι τὰ τέκνα των εἰς τὴν σχολὴν ἡμῶν ταύτην π.ὸς ἴδρυσιν τῆς ὁποίας τόσους ἠνθλιχτάμεν κόπους καὶ τόσας ὑφιστάμεθα δαπάνας :

Νισπολέων ὁ μέγας κατὰ τὴν ἔμπροσιν εἰς τοὺς μετῴλους ἀνόδους ὑπερίτερον διανομήν διεκρίψε τὴν μετῴλην ταύτην ἀλλήθιαν : ὁτι μοι γεωργὸν δυναίμενον νὰ παρήγῃ ἕνα μόνον κόκκον σίτου περισσώτερον ἢν ἑκάστῳ στήχῳ καὶ ἰὰ καταστήσῃ τὴν Γαλλίαν ἀξιαίαν, πλουσίαν καὶ τῆ

μέγιστον τῶν ἔθνων τῆς γῆς. Τοιοῦτους οὖς ὑνερέετο ἡ μεγαλοφύα τοῦ Ναπολέοντος γεωργίως προώρυσται νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἔθνος μας ἡ ἡμετέρα σχολή, ἦν δικαίως πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὁ φιλοπόροδος λαὸς μας ὡς τὸν ἀγλαώτερον τοῦ ἀνορθωθέντος παρ' ἡμῶν συνταγματικοῦ πολιτεύματος καρπὸν κατὰ τὰ μέρη ἡμῶν ταῦτα, ὁπόθεν ἐξῆλθον οἱ τῶν ἀνορθωτῶν δικαιωμάτων πρόμαχοι καὶ ὑπερασπισταί, καὶ ἠκούσθη ἡ γλυκυτάτη φωνὴ τῆς ἐλευθερίας καὶ εὐδαιμονίας τῶν λαῶν.

Ἄν τὰ τέκνα τῆς φιλαδέτης μας ἔνταυθα πατριδὸς ἔθρασταν τὰς ἀλλοεῖς τῆς τυραννίας καὶ ἀπέδειξαν εἰς τὸν κόσμον σύμφωνα ὅτι γνωρίζουσι νὰ κρηνίζωσιν, εἶνε νῦν καρπὸς νὰ δειξέωσιν, ὅτι ἔξ ἔσου γνωρίζουσι καὶ νὰ οἰκοδομῶσι, καὶ ἔξασφαλίζουσι δι' ἑαυτὰ τοὺς καρποὺς τῆς ἀποκτηθείσης ἐλευθερίας των. Γνωρίζουσι, πιστεύομεν οἱ ὁμαίμονες μας ἀδελφοί, ὅτι μόνῃ ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία δὲν ὀφκεί ἂν δὲν στεφανωθῇ καὶ διὰ τῆς οικονομικῆς ἀνεπαρτίως. Ἡ χώρα ἡμῶν κατεκτήθη πολιτικῶς πρέπει νὰ κατακτηθῇ καὶ οικονομικῶς, διότι ἄνευ τῆς οικονομικῆς κατακτησεως δὲν ἂν παρέλθῃ πολλὸς καιρὸς καὶ ὁ μόλις ἀνανήψας, ἕκ τῆς νόσους καὶ ἀνακύμας ἕκ τῆς δουλείας λαὸς ἡμῶν, θέλει εὐρεθῇ καὶ αὐθις δούλος τοῦ κεφαλαίου, καὶ ἔρριαν τῆς μαστίδος τῆς τοκογλυφίας, ἦτις εἶνε ἡ χειρόστη τῶν δουλειῶν.

Ἄδελφοί συμπολιταὶ ὁμῆς εἰς ὅσους ἡ εὐδαιμονία καὶ εὐπάρτια καὶ ἡμῶν καὶ τῶν ἀποτόνων μας δὲν εἶνε κενὸν καὶ ἀνευ σημασίας πρόγραμμα καὶ ὄνομα, ὅμεις, ὅσοι ποθεῖτε νὰ βλῆτε εὐδαιμονοῦντα καὶ ἀληθῶς ἐλευθέρων τῶν γεωργικῶν μας λαῶν, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν ἀληθῆ βίαν καὶ τὸ θεμέλιον καὶ τὸ ὑγιέστερον μέρος παντὸς ἔθνους, μὴ ἀμελήσητε πρὸς Θεοῦ νὰ ἐπιφωλεγήητε τῆς θεόθεν, δυνα-

— 6 —

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΡΑΜΑΣ
 ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΕΙΚΟΣΦΟΝΙΣΣΗΣ ΠΑΓΓΑΙΟΥ

Σκοπός της Γεωργικής Σχολής.

Ἡ Γεωργικὴ Σχολὴ σκοπῆ, ὡς καταστήσῃ ἰκανοὺς τοὺς μέλλοντας κτηματίες, ἐνοικιαστῆς ἢ ἐπιστάτας κτημάτων διὰ θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς διδασκαλίας, ὅχι μόνον νὰ ἐπιμεταλλεύονται τὰ κτήματα, ἀλλὰ καὶ νὰ παρακολουθῶσι καὶ λαμβάνουσι μέρος εἰς τὰς ἐν τῇ Γεωργίᾳ γινομένας προόδους.

Ἡ φοίτησις εἶνε δωρεάν [ἴσθι 4 ἐξέμνημα].

Ὡς καθήκον ἐν τῇ σχολῇ χρησιμεύουσι τὸ γε νῦν δύο ἐπιστήμονες Γνωπῶν ἀριστεροὶ τελεώροτοι εὐρωπαϊκῶν σχολῶν.

Τὸ πρόγραμμα τῶν μεθιμμένων εἶνε τὸ ἑξῆς.

Ἰον Ἐξέμνημον

Α.) Γενικὴ Γεωργία [εὐθ.γ. Ἱ. Χρηστάκης]

- 1) Εἰσαγωγή εἰς τὴν γενικὴν Γεωργίαν. 2) Σκοπὸς τῆς Γεωργίας. 3) Διαφορὰ τῆς ἐπιτημονικῆς καλλιέργειας ἀπὸ τῆς πρακτικῆς τοιαύτης. 4) Περί καλλιμερισμῶν γαιῶν. 5) Πιλοπρακτικαστικά ἔργασια. 6) Ἄριστος. 7) Συνθήκαι καλῆς ἀνάστασις καὶ ἐπιδράσεις αὐτῆς ἐπὶ τῆς παραγωγῆς. 8) Περί διαφόρων τρόπων καλλιέργειας. 9) Περί ἀρότρου.

μεθὰ νὰ εἴπωμεν, πεμπομένης ἡμῖν ταύτης ἐλόγιος: σπεύσατε καὶ πικνύσατε τὰς τάξεις τῆς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἐλευθέρων συνταγματικῶν μιν θεσμῶν ἰβρυδείσης ἐν τῇ κοιτῇ ταύτῃ τῶν ἐλευθέρων, τῇ μακεδονικῇ γῆ, πρώτης Γεωργικῆς μιν Ἑλληνικῆς Σχολῆς δωροφοροῦσης ἐπιτημονικῆς ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης κατὰ τὸ γνωστὸν σφόν λόγιον «ὅταν ἡ γῆ παρὰ τὴν πόλιν ὅσον ὀρόνται οἱ δαίμονες», διότι κερχριστασμένος καὶ πεπλησμένος τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς ὁ ἀνθρώπος ὄχι μόνον δὲν κακοιχεῖ ἀλλὰ καὶ ἀποβαίνει τύπος ἐναρτέου καὶ προσδευτικού λαοῦ.

Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἴη μετὰ τῶν παθούτων τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀγροτικῶ μιν πληθυσμοῦ καὶ τὴν πρόδον τῆς πατρίδος.

Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δράμας ἐν μηνὶ Μαΐμ τοῦ 1909 ἔτους.

Ἰ. Ο ΔΡΑΜΑΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

- 10) Όνοματολογία άρότρου. 11) Διαφοροι τύποι άρότρων. 12) Πλεονεκτώματα νέων άρότρων. 13) Έποχή άρόσεως. 14) Πέρι νεότης. 15) Πέρι σβηρισμάτος και κωλινδρίσματος τών τώνων. 16) Πίσις ό σκοπίς αὐτῶν και ποία αὐ συνόχη και τής καλής αὐτῶν έτελέσεως. 17) Γενικά τινα πέρι τῶν διαφόρων τύπων σβήρινης και κωλινδρου. 18) Πέρι τῶν διαφόρων τρόπων τού πολλαπλασιασμού τῶν φυτῶν. 19) Ειδιῶν έξέτασις τού σπόρου. 20) Περιποιήσις σπόρου πρό τής σποράς. 21) Έποχή σποράς. 22) Διαφοροι τρόποι σποράς. 23) Σύγκρισις αὐτῶν. 24) Πέρι σπορέων. 25) Περιποιήσις τῶν φυτῶν κατά τήν ανάπτυξιν άραιώματα, σκαλιώματα, εφοτανίσματα. 26) Μέτρα κατά τῶν ζετανίων. 27) Συγκομιδή και διατήρησις τῶν προϊόντων. 28) Περιπτώσεις άνεβάλλουσαι τήν στριμγὴν τού θερισμού. 29) Έργαλεία θερισμού. 30) Συγκομιδή φορβής. 31) Μηχανήματα διά τήν αποξείρανσιν τού χόρτου. 32) Συγκομιδή σπληνῶν. 33) Διαφοροι μέθοδοι συγκομιδής. 34) Άλωνισμός. 35) διάφοροι μέθοδοι ίλωνισμού. 36) Διατήρησις σπόρων.

Πρακτικά. 1) Άσκήσεις διά τῶν νέων άρότρων, διά τού κωλινδρου, σβήρινης, σπορέων, ίπποσκαλιστηριῶν. 2) Άρσις δι' ίππων και βοῶν.

Β' Θεσενικά [εζθήη. Άλ. Γαζζίε]

- 1) Διαφορα όργανα τού φυτού: ήτοι: πέρι ριζῶς, κορμού και φύλλου. 2) Πέρι άνθους. 3) Πέρι καρπού και πέρι κατατάξεως τῶν καρπιῶν. 4) Κατάταξις τῶν φυτῶν. 5) Διδασκαλία τῶν έτοιμῶν οικογενεῶν. α) Γυμνοσπέρμων, β) Μονοκωτιληδῶνων. γ) Δικοτυληδῶνων. δ) Άκωτιληδῶνων ε) Γενικά πέρι τροπικῶν φυτῶν. στ) Πρακτικά δόκιμεις έπι τού μικροσκοπίου.

Γ' Ζωολογία. [εζθήη. Γ. Χρηστάκης]

- α) Γενική Ζωολογία
β) Ειδική Ζωολογία.
γ) Σ κώληρες, άρθρόποδα, σπονδυλωτά ιχθύς, έριπέτα-βραχαιοειδή, πτηνά και μαστοφόρα]

Δ Χημεία άνόργανος. [εζθήη. Άλ. Γαζζίε]

- 1) Όξυγόρον. 2) Υδρογόρον. 3; Φυσικαι ιδιότητες τῶν άέριων. 4) Όξείδια τού ύδρογόνου. 5) Άζωτων. 6) Ή άντρίσφαρα. 7) Ένώσις αζώτου μετ' όξυγόνου. 8) Άνθραξ. 9) Άνθραξ και ύδρογόνου. 10) Άνθραξ και άζωτων. 11) Χάλυρον. 12) Βρωμίον. 13) Ίώδιον. 14) Φόσφορον. 15) Θείον. 16) Σελήνιον. 17) Τελλούριον. 18) Πυρίτιον. 19 Βόρειον. 20) Φωσφόρον. 21) Άρσενικόν. 22) Άτομον και μόριον. 23) Χημικόν σθένος τῶν στοιχείων. 24) Σύνοθετοι ρίζαι. 25 Πέρι μετάλλων.

Εον Έξάμηνον

Α'] Γενικά Γεωργία [εζθήη. Α. Γαζζίε]

- 1) Σχέσις κλίματος μετὰ τής γεωργίας. 2) Άτμοσφαιρική μεταβολαί. 3) Ό άτμοσφαιρικός άήρ. 4) Οι άνεμοι. 5) Ή θερμοκρασία. 6) Ή ύγρασία κλπ. 7) Πέρι ύδατος. 8) Πέρι φρόσου. 9) Πέρι πάχνης. 10 Πέρι βροχής και αποτελεσμάτων αὐτής. 11) Πέρι χιόνος, έπιδήρισως αὐτής έπι τής γής και τής βλαστήσεως. 12) Πέρι παγετών. 13) Πέρι τεχνήτων νεφών. 14) Έπίδησις θερμοκρασίας έπι τής ποιότητος τῶν γεωργικῶν προϊόντων. 15) Έξέτασις τῶν περιστάσεων, αίντες έπιδήρσιον έπι τής μεταβολής τού κλίματος. 16) Το φύς, αὐ δότραπαι, τὰ ήλεκτρικά φαινόμενα κλπ

17) Ειδική μελέτη της καλλιεργησίμου ἐπιφανείας. 18) Συστατικά ἔδαφους. 19) Φυσικὰ καὶ χημικὰ ἰδιότητες ἔδαφους. 20) Περὶ ὑπεδάφους. 21) Κατάταξις ἔδαφων. 22) Περὶ ἄμυλων, ἀργιλλωδῶν κλπ. ἔδαφων. 23) Βελτιώσεις τῶν ὄρων γαιῶν. 24) Ἀποξείρανσις τελευτωδῶν γαιῶν. 25) Περὶ ὄρων λιπασμάτων. 26) Περὶ ἀνορθωτῶν λιπασμάτων. 28) Περὶ συμπληρωματικῶν λιπασμάτων. 29) Περὶ χημικῶν λιπασμάτων. 30) Ἐμπορικὴ ἀξία χημικῶν λιπασμάτων. 31) Κατάλληλος ἐποχὴ διὰ τὴν διὰ χημικῶν λιπασμάτων λιπαστῆν. 32) Ὑπερφωσφοροῦχα λιπάσματα. 33) Φωσφοροῦχα, Ἀζωτοῦχα, Καλιούχα κλπ. 34) Περὶ κοπρῶν σπυροῦ.

Β') Βοτανικὴ [καθ.γ. Α. Γαζζέ]

α. 1) Ἀνατομία τοῦ φυτοῦ. 2) Περὶ κυττάρων. 3) Περὶ προτοπλάσματος. 4) Περὶ πυρήνος τῶν κυττάρων. 5) Ὑμῆν κυττάρων. 6) Γένεσις κυττάρων. 7) Τύποι κυττάρων. β) Ἱστολογία: 1) Περὶ βασικοῦ ἰστού. 2) Περὶ ἰσθμῶν δέρματος. 3) Περὶ στομικῶν ἰσθμῶν. 4) Βλαστικῶν ὀργάνων ἀνατομία. 5) Ἀνατομία ρίζης, στελέχους, φύλλου. 6) Εἶδη ἰσθμῶν. 7) Περὶ χημικῆς συνθέσεως τῶν φυτῶν. 8) Τροφὰ καὶ τῶν φυτῶν. 9) Χημικὰ μεταμορφώσεις ἐν τῷ φυτῷ. 10) Περὶ ἀξίτησεως. 11) Ἐπίδημις τοῦ φωτός καὶ τῆς θερμότητος ἐπὶ τῆς βλαστήσεως. 12) Κινησις πρωτοπλάσματος. 13) Κινησις κατὰ τὴν ἀξίτησιν. 14) Ἀσκήσεις ἐπὶ τοῦ μικροσκοπίου.

Γ') Ἐντομολογία [καθ.γ. Α. Γαζζέ]

1) Εἰδικὴ μελέτη τῶν ἐντόμων. 1) Βλαπτικὰ διὰ τὴν γεωργίαν ἔντομα. 3) Μίτρας καταπολεμήσεως τῶν βλαπτικῶν ἐντόμων. 4) Πολλαπλασιασμός καὶ ὑπερίστισις τῶν ὑφ'ἀλλήλων διὰ τὴν γεωργίαν ἔντομων.

Δ') Μεταλλοκομίαι. [καθ.γ. Ἰ. Χρηστάκης]

1) Γένη μέλλουσιν. 2) Ὀργανισμός. 3) Κωμικά καὶ λοιπὰ ἔργα κρήσιμα ἐν τῇ μελλοκομίᾳ. 4) Προϊόντα. 5) Συγκομιδὴ. 6) Χρησιμοποίησις. 7) Ἀσθένεια. 8) Ἐχθροί.

Ε') Κηπουρικὴ [καθ.γ. Α. Γαζζέ]

Περὶ καλλιερθείας ὄλων τῶν λαχανικῶν καὶ περὶ τῶν δασθενῶν αὐτῶν.

Πρακτικὰ ἀσκήσεις ἐν τῷ κήπῳ τῆς Σχολῆς.

Βον Ἐξάμηνον

Α.) Εἰδικὴ Γεωργία [καθ.γ. Α. Γαζζέ]

1) Περὶ σιτηρῶν. 2) Γενικὴ χαρακτηρισ αὐτῶν. 3) Λεπτομερὴς μελέτη τῆς καλλιερθείας τοῦ σίτου, τῆς κρήβης, τῆς βρώμης, τοῦ ἄραβοσίτου, τοῦ σῦργου, τοῦ σμητοῦ, τῆς ὀρύζης ἴητοι α) περὶ κλιματος, β) Περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἔδαφους. γ) Περὶ τῶν διαφόρων παραλλαγῶν. δ) Περὶ τῶν λιπασμάτων καὶ ε) Περὶ τῆς θέσεως αὐτῶν ἐν τῇ ἀμοιρῶν. 4) Παρασκευὴ τοῦ ἔδαφους. 5) Ἡ σπορά. 6) Περὶ ποιήσεως κατὰ τὴν βλάστησιν. 7) Διάφοροι ἀσθένεια. 8) Περὶ ἀνοήσεως καὶ γονιμοποιήσεως. 9) Ἡ συγκομιδὴ. 10) Ἡ ἀπόθεσις. 11) Ἡ ἀποθήκευσις. 12) Περὶ ἀσπροειδῶν. 13) Καλλιέργεια φαστῆλου, ἑρβινίου, φακῆς κλπ. 14) Περὶ φυτῶν καλλιεργούμενων διὰ τὸς ἑδωθίους αὐτῶν ρίζας. 15) Περὶ βοημιχανικῶν φυτῶν ἴητοι περὶ βόμβικας, κανάβους, λίνου, σπάρτου κτλ.

Βιαιεντικὴ ἀσκήσεις [καθ.γ. Ἰ. Χρηστάκης]

Ἀσκήσεις κατ' ἄλλην τὴν ἐποχὴν τῶν γεωργικῶν ἔργων εἰς τοὺς ἔργους τῆς Σχολῆς.

Β') Ζωοτεχνία (αεθγ. Ι. Χρηστάκης).

α') Στοιχεία αντιστοιχίας τών ζώων.

β') Στοιχεία φυσιολογίας τών ζώων.

γ') Γενικά ζωοτεχνία. 1) Περὶ κληρονομικότητος καὶ διαπαιδαγωγῆς. 2) Ἐκλογὴ γενεᾶς. 3) Ἐκλογὴ ἐπιβητόρων. 4) Περὶ ὑγιεινῆς τῶν ζώων. 5) Ζωοτεχνικὰ ἐπιχειρήσεις. 6) Περὶ ἵππου. 7) Διάρθρωσις τῆς ἡλικίας τοῦ ἵππου. 8) Διάρθρωσις τῆς γενεᾶς τοῦ ἵππου. 9) Ὀνοματολογία τοῦ ἵππου. 10) Ἐμπροκτὴ αἷα τοῦ ἵππου. 11) Ἀσθένεια τοῦ ἵππου. 12) Ἐπιβίσεις εἰς τοὺς σταύλους τῆς Σχολῆς.

Γ') Δρυοκομία (αεθγ. Α. Γαζῆς).

1) Γενικαὶ θεωρίαι. 2) Διευθετήσεις ὄπυροφόρων κήπων. 3) Σύνθεσις καὶ ἄριστὴ τοῦ φυτοῦ. 4) Ἀνατομία, ὄργανογραφία καὶ φυσιολογία τοῦ φυτοῦ. 5) Πολλαπλασιασμὸς καρποφόρων δένδρων. 6) Καλλιέργεια μηλέας, δαμασκηνιάς, βερυκοκέας, ἀπιδέας, κεραστιάς κτλ. 7) Διάφορα σχήματα κλαδεύματων. 8) Ἔντομα καὶ ζῆλα βλαπτικὰ εἰς τὰ καρποφόρα δένδρα. 9) Ἔντομα ὑφέλιμα εἰς τὰ καρποφόρα δένδρα. 10) Ἀσθένειαι τῶν καρποφόρων δένδρων. 11) Κρυπτοζωικά, καὶ φυσιολογικὰ ἀσθένειαι. 12) Συλλογὴ καρπῶν. 13) Διατήρησις. 14) Ἐμπόριον.

Στοιχεία διαδονουτίας (ἐκδρομαὶ εἰς τὰ περὶ δαστῆ)

Δ') Ἐκαστοτεχνία καὶ ἑλαιοκομία (αεθγ. Α. Γαζῆς).

1) Ἱστορία τῆς ἐλαίας. 2) Βοτανικὴ χαρακτηρισίς. 3) Κλίμα. 4) Ἐσώφους. 5) Περὶ λιπασμοῦ τῆς ἐλαίας. 6) Περὶ πολλαπλασιασμοῦ τῆς ἐλαίας. 7) Πολλαπλασιασμὸς διὰ σπόρου,

διὰ μοσχευμάτων, διὰ παραφυάδων, δι' ἐξογκωμάτων, διὰ πεταλωμένου κοριοῦ καὶ δι' ἀτρίελαϊας. 8) Περὶ σπορείων καὶ περὶ φυτωρίων. 9) Ἐμβολιασμὸς τῆς ἐλαίας. 10) Ἐνοφθαλμισμός. 11) Ἀλλοειθὺς ἐμβολιασμὸς. 12) Πλακτῆς ἐμβολιασμὸς. 13) Στεφανίτης ἐμβολιασμὸς. 14) Ἐγκεντριμὸς ἀπόδης. 15) Ἐγκεντριμὸς διὰ βραχείας σχοιμῆς κτλ. 16) Περιποίησης φυτῶν ἐν τῷ σπορείῳ. 17) Περιποίησης φυτῶν ἐν τῷ φυτωρίῳ. 18) Μεταφύτευσις φυτῶν εἰς τὴν ὄριστικὴν τῶν θέσιν. 19) Διάφορα εἶδη κλαδεύματος. 20) Ἐποχὴ κλαδεύματος. 21) Παθολογία τῆς ἐλαίας. 22) Κατεργασία τοῦ ἐλαιοκάρπου. 23) Ἀσθένειαι ἐλαίου. 24) Ἀσκήσεις πρακτικαί.

Ε') Ἀμπελοτεχνία (αεθγ. Α. Γαζῆς)

Κλίμα.— Ἐσώφους.— Ἐκθεσις καὶ κλίσις τοῦ ἔδαφους. Περὶ πολλαπλασιασμοῦ τῆς ἀμπέλου, — διὰ σπόρου, — διὰ μοσχευμάτων, — διὰ καταβολῶν. — Διάφορα εἶδη ἐμβολιασμοῦ τῆς ἀμπέλου. — Περὶ σπορείων. — Περὶ φυτωρίων. — Περιποιήσεις ἐν τῷ σπορείῳ.— Περιποιήσεις ἐν τῷ φυτωρίῳ. — Μεταφύτευσις εἰς τὴν ὄριστικὴν τῶν θέσιν. — Περὶ ἀμερικανικῶν κλημάτων. — Περὶ πάχνης.— Περὶ χαλάζης. — Περὶ ἀμερικανικῶν κλημάτων. — Ἄπαντα τὰ βλαπτικὰ ἔντομα τῆς ἀμπέλου.— Παθολογία τῆς ἀμπέλου.

Περὶ νόστος.— Ὕδιον. — Ἄνθραξ ἢ φυματίωσις.— Χλωρωσις.— Ἄνθραξ.— Ἐρίνυσις.— Λευκὴ σήμη.— Φυλλόειρα κτλ. Μέτρα προληπτικά. Μέτρα καταπολεμησέως. Κατεργασία τῆς διαφυγῆς. Τὰς διαφόρους ἀσθενείας τοῦ οἴνου. Τὴν θεραπείαν αὐτῶν. Πρακτικὰ ἀσκήσεις.

ΣΤ') Γεωργικὴ οἰκονομία (αεθγ. Ι. Χρηστάκης)

1) Γενικὰ περὶ γεωργικῆς οἰκονομίας. 2) Ὀρισμός. 3)

Εισαγωγή. 4) 'Η γή. 5) ἔκτιμις κτημάτων. 6) Οικονομική βελτίσις κτημάτων. 7) Κεφάλαιον. 8) Πλουτοφόροι παράγοντες. 9) 'Η ἔρπασια. 10) Περὶ προσόντων ἄρροθάνων. 11) Τρόποι ἔμεταλλεύσεως τῶν κτημάτων. 12) 'Ἐκμετάλλευσ τῶν κτημάτων διὰ διευθυντοῦ. 13) 'Ἐκμετάλλευσ διὰ μεσούσεως. 14) Μορτή. 15) Γεώμορον. 16) Περὶ κτήματος. 17) Εἰδικαὶ συνθήκαι. 18) Οικονομική ἔποσις τοῦ ζτηήματος τῆς αἰῆς ἑνὸς κτηματος. 19) Λόγος κλιματολογικαί. 20) Τὰ γεωργικὰ ἔδαφια. 21) 'Ἐμπορικὴ αὐτῶν αἰῶν. 22) 'Ἐκτίμισις κτημάτων, τῶν ζώων καὶ προΐοντων (ἐσόδων). 23) Κινητήρια δυνάμεις τῆς ἔρπασιας. 24. Σχέσις ἡμερῶν ἔργασιας καὶ ἀναπαύσεως. 25) Ποσότης τῆς ἡμερησίου ἔργασιας. 26) 'Η δὴ τῶν χειρῶν ἔργασια. [ἔργατα].

Z') 'Αναλυτικὴ ζήτησις (καθ'ηγ. Α. Γαζζίς)

1) Ποιοτικά καὶ ποσοτικά ἀναλύσεις. 2) 'Αναλύσεις ἐδαφῶν καὶ διαφόρων γεωργικῶν προϊόντων ἴτοι γάλακτος, τυροῦ, βουτύρου, ἐλαίου, οἴνου κτλ.

Ιον 'Εξέτηνον

A' Εἰδικὰ Γεωργία (καθ'ηγ. I. Χρηστάκης)

1) Καλλιέργεια οἴνου. 2) Εἰδικὴ μελέτη περὶ κτηνοῦ. 3) Σπόρα. 4. Καλλιερητικά φρονιδῆς καὶ περιποιήσεις. 5) Συγκομιδή. 6) 'Αποβλήσεις. 7) Περὶ τῶν διαφόρων κρυπογνητικῶν ἀσθενειῶν τοῦ κτηνοῦ. 14. 'Ο τομικὸς κτηνοὺς ἐν τῷ ἔμπορίῳ. 15) Περὶ χειροφόρων φυτῶν. 16) Περὶ φαστικῶν καὶ τεχνητῶν λαμιῶν. 17) 'Ασκήσεις πρακτικαί.

B') Γεωργικὴ ζήτησις. (καθ'ηγ. 'Α. Γαζζίς)

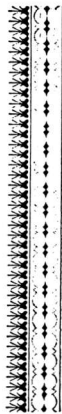
Τὰ κυριώτερα ἐκ τῆς γεωργικῆς χημείας, ἰδίως δὲ τὸ περὶ διατροφῆς τῶν ζώων κεφάλαιον.

Γ') Γαλακτοκομία, Τυροκομία, Πουτυροκομία. (καθ'ηγ. 'Α. Γαζζίς)

1) Σύνθεσις γάλακτος. 2, Μεταφορὰ γάλακτος. 3) Κατασκευὴ βουτύρου. 4) 'Αποκοφίσις φυσικῆ. 5) 'Αποκοφίσις μηχανικῆ. 6, Δασρός γάλακτος. 7) Πλύσις βουτύρου, ἀλάτισμα, διατήρησις, ἀπόποσις. 8) 'Ἐκτίμισις αἰῆς τοῦ γάλακτος. 9) Τυροκομία. 10) 'Η πιτύα. 11) Χρωματισμὸς τυροῦ, ἀλάτισμα, ζύμωσις. 12) 'Ασθένεια τυροῦ. 13) Διάφοροι τύποι τυρῶν. 14. Εἰδικαὶ κατασκευαί. 15) Πρακτικαὶ ἀσκήσεις.

Δ') Σηροσοφία. (καθ'ηγ. 'Α. Γαζζίς)

1) 'Ἐκλογή τοῦ σπόρου. 2) Μικροσκοπήσις τοῦ σπόρου. 3) Διαξέμανσις τοῦ σπόρου. 4) Περὶ ἔκκολαπτηρίου. 5) Περὶ θερμομέτρου. 6) Περὶ ὑγρομέτρου. 7) 'Ἐκλογή καταλλήλου μέρους διὰ Σηροσοφείων. 8) Περὶ ἀπολυμάνσεως τοῦ Σηροσοφείου. 9) Περὶ τῶν διαφόρων ἔργαλείων τοῦ Σηροσοφείου. 10) 'Ανομημα σπόρου 11) Διατροφή τοῦ μεταξοσκώληκος. 12. 'Ηλικία μεταξοσκώληκος. ὕπνου αὐτοῦ. 13) Τὸ ἀραιώμα. 14) Θερμοκρασία τιν ὁποῖον πρέπει νὰ διατηρῆται ἐν τῷ Σηροσοφείῳ. 15) Τὸ κλάδωμα. 16) Περὶ βομβοκίου. 17; 'Ἐμπορικὴ αἰῶ βομβοκίων. 18) Περὶ τῶν ἀσθενειῶν τοῦ μεταξοσκώληκος. 19) Περὶ ἰκτερίου. 20) Περὶ περιπόδος. 21) Περὶ μαλακύνσεως καὶ λοιπῶν συνήθων ἀσθενειῶν. 22) Μικροσκοπικαὶ ἀσκήσεις. 23) Πρακτικαὶ ἀσκήσεις ἐν τῷ σηροσοφείῳ. 24) Καλλιέργεια τῆς μωμῆς.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΙΚΟΣΙΦΘΙΝΙΣΗΣ

1.— Οι μαθηταὶ τῆς Σχολῆς εἶνε πάντες ἑσπερικὸι ἔχοντες ἡλικίαν ἀνω τῶν 16 ἐτῶν καὶ ἑθνοδιασμένιοι μὲ ἐνδοκετικὸν τουλάχιστον τῆς Ζ' τάξεως Ἀστικῆς.

2.— Προσερχόμενοι οἱ μαθηταὶ ὑφείλουσι νὰ παρουσιάσωσι πιστοποιτικὸν ἱατροῦ, ὅτι εἶνε ὑγιεῖς καὶ δὲν πάσχουσιν ἐκ τινος μεταδοτικῆς νοσήματός.

3.— Ὁ θέλων νὰ φοιτήσῃ εἰς τὴν Γεωργικὴν Σχολὴν δέον προηγουμένως νὰ δηλώσῃ τοῦτο δι' αἰτήσεώς του εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Δράμας.

4.— Τὰ ἔτησια τροφεία καὶ διδάκτρα ἐκάστου μαθητοῦ ἀρρίζονται εἰς ὀκτώ λήρας Τουρκίας διὰ τοῦς ἐκ τῶν μακεδονικῶν ἐπαρχιῶν προσερχομένους μαθητὰς καὶ εἰς δωδέκα (12) λήρας διὰ τοῦς ἐξ ἄλλων τῶν οἰκουμενικῶν θρόνων ἐπαρχιῶν καταβάλλοντα δὲ ταῦτα εἰς δύο ὀδοσεῖς, ἕτοι τὴν πρώτην, ἅμα τῇ ἐγγραφῇ, καὶ τὴν δεύτεραν κατὰ τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ ὧς ἐξαμῆνου ἐπὶ ἀποδείξει ὑπογεγραμμένη ἐπὶ τοῦ Διευθυντέως. Ἐκτὸς τῶν διδασκῶν καταθετὴ ὁ μαθητὴς ἀπαξ διὰ παντός δύο λήρας Τουρκίας διὰ τὰ πρόχειρα καὶ ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα, ἅπανα ἀπερχόμενος τῆς Σχολῆς διὰ λέγει μὲθ' αὐτοῦ.

5.— Οἱ προσερχόμενοι μαθηταὶ μολὶς ἐγγραφῶσιν εἰς τὸ μαθητολόγιον τῆς Σχολῆς ὑπόκεινται εἰς

Ε') Γεωργικὴ Λογιστικὴ [καθ' ἡ. Ἱ. Χρηστάκης]

- 1) Καταστηχογραφία. 2) Μέθοδος ἑτησίων ἀπογραφῶν.
- 3) Ἀπλογραφία. 4) Στοιχεῖα διπλογραφίας.

ΣΤ') Παιδολογία τῶν φτωχῶν. [καθ' ἡ. Ἱ. Χρηστάκης]

- 1) Ἀσθένεια προσχόμενα ἐκ τοῦ ἐδάφους. 2) Ἀσθένεια προσχόμενα ἐκ τῆς κακῆς συνθέσεως τοῦ ἐδάφους.
- 3) Βλαπτικὰ ἀτμοσφαιρικὰ ἐπιδράσεις. 4) Πληγαί. 5) Περὶ παρασίτων [φανεροτάμων καὶ κρυπτοτάμων]. 6) Ἀσκησεις ἐπὶ μικροσκοπίῳ.

Ζ') Ζωοτεχνία. [καθ' ἡ. Ἱ. Χρηστάκης]

- 1) Περὶ βοῦς. 2) Ἡλικία. 3) Περὶ ἀροτήρων βοῶν.
  - 4) Περὶ παχύνσεως τῶν βοῶν. 5) Ἐμπορικὴ αἰτία βοῦς.
  - 6) Ἀγέλας. 7) Τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα τῆς καλῆς γαλοκτοπεργατοῦ ἡλεκτάδος. 8) Ἡλικία αὐτῆς. 9) Περὶ ἀναπαυτικῆς. 10) Διάφοροι γενεαὶ τῶν βοῶν. 11) Ἀσθένεια βοῶν καὶ ἡλεκτάδων. 12) Περὶ αἰγῶν καὶ προβάτων. 13) Τὸ πρὸς ἑρίων κεφάλαιον. 14) Ἀσθένεια τῶν πομνίων. 15) Μικτεία διαφορῶν γενιῶν αἰγῶς καὶ προβάτου. 16) Περὶ χοιροτροφίας. 17) Διάτρησι τοῦ χοίρου. 18) Πάχυνσις. 19) Ἡλικία χοίρου. 20) Ἀσθένεια. 21) Διάφοροι γενεαὶ.
- Ἐν Κορυμίστῃ τῇ 10ῃ Μαΐου 1909.

Οἱ καθ' ἡμῶν
Ι. ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ
Α. ΓΑΖΗΣ

ρουσι μεθ' ἑαυτῶν τὰ ἀναγκαίουτα ἐνδύματα καὶ ἀσπέρουρα, ἐφέπλωμα καὶ στρωμινὴν, ἔν κιδότιον μετὰ κλειδιου, συνδονας καὶ τινα ἄλλα ἀπολύτως ἀναγκαῖα. Ἐξωτερικὴν δὲ θὰ φέρωσι πάντες στολὴν ὁμοίωμορον μετὰ διακριτικῶν σημείων τῆς Σχολῆς.

17.—Ἡ συντήρησις καὶ τὸ πλύσιμον τῶν ἐνδυμάτων τῶν μαθητῶν, ἡ νοσηλεία καὶ τὰ φάρμακα γίνονται δωρεάν τῆς Σχολῆς. Ἰδιαίτερος ἰατρός ἐπισκεπτεται τὴν Σχολὴν ὅς καθ' ἑκάστην ἐβδομάδα ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ περισσοτέρας φορές.

18.—Οἱ ἀσθενέστεροι ἀναγρῶνται εἰς ἰδιαίτερον δωμάτιον, ἔνθα παρέχεται αὐτοῖς κατάλληλος περίποισις καὶ ἰδιαίτερα τροφή κατὰ τὴν ὑπό τοῦ ἱατροῦ ὀριζομένην διαίταν.

14.—Ἐπὶ ταῖς ἑσπέραις τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα ὡς καὶ τοῦ τριακονθημέρου χρονικοῦ διαστήματος τῶν διακοπῶν τῶν μαθημάτων παρέχεται ἡ ἀδεία τοῖς βουλομένοις τῶν μαθητῶν κατ' αἰτίσιν τῶν γονέων ἢ κηδεμόνων τῶν νὰ μεταδύωσιν εἰς τὰς πατρίδας τῶν διαμένοντες ἐκεῖ μέχρι τῆς ἐκ νέου ἐπαναλήψεως τῶν μαθημάτων.

15.—Πάντες ἐν γένει οἱ μαθηταὶ μηδενὸς ἐξαιρουμένου εἶνε ἴσοι ἀπέναντι τῶν νόμων τῆς Σχολῆς.

16.—Οἱ μαθητὰ πλῆρωσιν τὴν προσωπικαυαν ἀποζημίωσιν διὰ πῖσαν βλάβην ἢν ἴδωλον ἐπιφέρει εἰς ἐπιτάκῃ ἢ οὐλοῦποτε πρόγίματι τῆς Σχολῆς.

17.—Οὐδὲν μαθητῆ ἐπιτρέπεται ἡ ἐκ τῆς Σχολῆς ἐξόδος ἀνευ τῆς ἀδείας τοῦ κηδεμόνου. Ἐν ἀνάγκῃ κατ' αἰτίσιν τῶν γονέων ἢ κηδεμόνων τῶν μαθητῶν παρέχεται ἀδεία, ἔάν ὁ κηδευθυντῆς κρίνη τοῦτο εὐλόγον.

τῶν κανονισμῶν αὐτῆς, ὄν ὠφείλουσι πάντες νὰ τηρῶσιν αὐστηρῶς καὶ σεβῶνται.

6.—Δι' ἑκάστον μαθητὴν ὀρίζεται θέσις ἐν τοῖς κοιτώσιν, ἀπαγορεύεται δὲ ρητῶς ἡ ἐναλλαξὶ ἀλλαγὴ αὐτῆς.

7.—Ἡ ἔγρησις τῶν μαθητῶν ἐκ τοῦ ἕντου τὴν προφαν γίνεταὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ ὄρωλογιῷ ὀρισμένην ὥραν ἕμια τῆ κροῦσει τοῦ κωδωνοῦ. Καθ' ἑκάστην πρωίαν μετὰ τὴν ἐκ τοῦ ἕντου ἔγρησιν τῶν μαθητῶν καταγίνονται ἐν τῷ μελετητηρίῳ, μετὰ τὴν ἑωθινήν τῶν προσευχῶν καὶ τὸ εἰρημένον πρόγευμα εἰς τὴν μελέτην τῶν μαθημάτων ἀφορῶδες, αὐστηρῶς ἀναγορευομένου τοῦ ἐγείρεσθα ἀνευ λόγου ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν. Οἱ μὴ προσερχόμενοι ἐγκαίρως μαθηταὶ εἰς τὸ σπουδαστήριον τιμωροῦνται ἀναλόγως.

8 — Εἰς οὐδένα μαθητὴν ἐπιτρέπεται ἡ ἐν τῷ κοιτῶνι διαμονὴ κατὰ τὴν ἡμέραν· εἰμὴ ἐν ἀπολύτῳ ἀνάγκῃ καὶ ἀδείᾳ τῶν καθηγητῶν τῆς Σχολῆς.

9.—Τὴν ἕντερην ὥραν μεταδύωσιν οἱ μαθητὰ εἰς τὸν κοιτώνα ἀφορῶδες καὶ κοσμηῶς, ἔνθα μετὰ προηγουμένην προσευχὴν κατακλίνονται ἀναπαύεσθαι. Ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς αἱ φωνασαῖαι, αἱ συζητήσεις καὶ αἱ φλυαφαὶ ἐντός τῶν κοιτώνων.

10.—Ἐκαστὸν προσωπικαυαν, τὸ μελετητήριον, τὸ πρόγευμα καὶ τὰς παραδύσεις γίνεταὶ διὰ τῆς κροῦσεως τοῦ κωδωνοῦ· μετὰ παρέλευσιν δὲ πέντε λεπτῶν τῆς ὥρας ὠφείλουσι πάντες νὰ προσερχῶνται μὴ ἐπιτρεπόμενου νὰ διαταραχθῇ ἡ ἡσυχία καὶ τέρξῃ ἐκ τῆς βραδείας προσσευασῶς τινος, ἵτις θὰ σημειώσεται ὡς ἀπουσία.

11.—Οἱ μαθηταὶ ἐρχόμενοι εἰς τὴν σχολὴν φέρ-

18.—'Απαγορεύεται τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ βαρεία πονῆ τὸ ἀναστρέφειν καὶ συνδιαλέγεσθαι μετὰ τῶν ὑπερτέρων καὶ τὸ προμυθεύεσθαι δι' αὐτῶν, ὅ,τι δὴ ποτε ἀνευ τῆς ἀδείας τοῦ διευθυντοῦ. Αὐστηρῶς δὲ τιμωρεῖται τὸ κἀπνισμα καὶ ἡ χρῆσις οἰκονομικῶν ὀδῶν ποτῶν.

19.—Οἱ μαθητὰ δικαιοῦνται ν' ἀλλολογοφῶσι μόνον μετὰ τῶν γονέων καὶ κηδεμόνων τῶν. Ἀναλαμβάνει δὲ ἡ διευθυνσις ν' ἀποστέλλῃ τὰς ἐπιστολάς τῶν μαθητῶν, πρὸς τοὺς οἰκείους αὐτῶν.

20.—'Απαγορεύεται αὐστηρῶς τοῖς μαθηταῖς νὰ κόπτεσιν ἐκ τοῦ κήπου, ὅ,τι ὅποτε λαθροφειγίας ἐνεκεν' ὅστις δὲ τῶν μαθητῶν φθοραθὴ κόπτεται ὑποβάλλεται εἰς πρόστιμον 20 γροσίων.

21.—'Ἡ τροφὴ τῶν μαθητῶν ἐν τῇ Σχολῇ εἶνε καθαρὰ, ἐκλεκτὴ καὶ ἀφθονος διδομένη τρις τῆς ἡμέρας ἢ τοῦ πρόγευμα, τὸ γεῦμα καὶ τὸ δεῖπνον.

22.—'Ἡμέραι νηστίασμοι εἶνε ἡ Νηστεία τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Πάσχα, τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὡς καὶ ἡ Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ ἐκάστης ἐδοξιάδος.

23.—Τὸ σχολικὸν ἔτος ἄρχεται τὴν 15ην Ἰουλίου καὶ λήγει τὴν 15ην Ἀυγούστου τοῦ ἐπομένου ἔτους· διακοπὰ γίνονται κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων τοῦ Πάσχα καὶ ἀπὸ τῆς 15ης Ἀυγούστου μέχρι τῆς 15ης Ἰουλίου.

24.—'Ἡ θεωρητικὴ διδασκαλία ἄρχεται τὴν 15ην Ἰουλίου καὶ λήγει τὴν 1ην Ἀυγούστου. Ἀκολούθως ἐπὶ 15 ἡμέρας οἱ μαθητὰ προπαισκευάζονται διὰ τὰς ἐξετάσεις· γίνονται δὲ ἐξετάσεις γραμματικῆς λογιῆς καὶ πρακτικῆς.

25.—'Ἡ ἐφηρμοσμένη διδασκαλία ἄρχεται ἐπισημῶς ἀπὸ τῆς 15ης Ἰουλίου καὶ διαρκεῖ καθ' ὅλον τὸ σχολικὸν ἔτος. Δύνανται ὅστις ἴθιυτε τῶν μαθητῶν θέλωσι νὰ μείνῃ κατὰ τὸ διάστημα ἰῶν διακοπῶν καὶ νὰ παρακολοθήσῃ τὴν πρακτικὴν διδασκαλίαν χωρὶς νὰ πληρώσῃ τι.

26.—Ἄπαντες οἱ μαθητὰ ὀφείλουσι νὰ παρακολουθοῦσι τὰς πρακτικὰς ἀσκύσεις καὶ εἰς οὐδένα ἐπιτρέπεται νὰ ἀπουροθῇ αὐτῆς πρὶν ἢ ὁ διδύσκων καθηγητῆς ἢ ὁ ἐργοδηγὸς δώσει τὸ σύνθημα.

27.—Κατὰ τὰς ὥρας τῶν ἐργατικῶν ἀσκήσεων ἀπαγορεύονται ρητῶς εἰς τοὺς μαθητὰς αἱ συζητήσεις.

28.—'Ἡ διαγωγὴ τῶν μαθητῶν ἐν τῷ ἐστιατορίῳ δέον νὰ εἶνε κοσμιωτάτη· ἀπαγορεύεται αὐστηρότατα ἡ εἰσοδος τῶν μαθητῶν ἐν τῷ μαγειρείῳ, ἢ ταῖς κατοικίας τοῦ ὑπηρετικοῦ.

29.—Ἐλέγχος τῆς ἐπιμελείας καὶ ἐπιδόσεως ἐκάστου μαθητοῦ εἰς τὰ διδασκόμενα καὶ βαθμολογία εἰς τὴν διαγωγὴν αὐτῶν τηρεῖται αὐστηρῶς παρ' ἐκάστου μαθητοῦ.

30.—Μαθητῆς εἰς δύο ἐξάμνη μόνον ἀπρόβιδωτος καὶ μὴ παρῶν ἐπιπέδος προκοπῆς, ἢ χαλαίων εἰς τὰ ἄρθρα καὶ ἐπαπειλημένως νοουηθείς καὶ μείνας ἀδύορθωτος, ἀποβάλλεται τῆς σχολῆς.

31.—Αἱ χεῖρες ἐπιστημονικῶν καὶ παιδευτικῶν λόγων ἐκδρομαὶ ἐπὶ τοῦ γεγονικοῦ Παγγαίου ὄρους εἶναι ὑποχρεωτικαὶ δι' ἅπαντας τοὺς μαθητὰς.

32.—Οἱ μαθητὰ ἀποφοιτῶντες τῆς Σχολῆς λαμβάνουσι δίπλωμα ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τῶν Καθηγητῶν, ἐμφηγησμένων τῇ τῆς Σχολῆς σφραγίδι καὶ ἐπι-

κεκυρωμένον ὑπὸ τῆς Μητροπόλεως Δράμας. Δι' αὐτοῦ δὲ θὰ διηλωθῶσι ὅτι κέκτανται τὴν ἱκανότητα πρὸς ἀνωτέρας γεωργικὰς ἐπιστημονικὰς σπουδὰς, πρὸς ἐπιστάσαν καὶ διεύθυνσιν γεωργικῶν ἐπαύλεων καὶ πρὸς διδασκαλίαν τῶν πρώτων καὶ ἀπαραιτήτων στοιχείων γεωργικῶν γνώσεων θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν ἐν τοῖς καθ' ἑμῶς Σχολείοις, ὅσοι γὰρ, ὡς μετ' ἐλπίδων χρῆστων προσδοκῶμεν, λίαν ταχέως τὸ ἡμέτερον ἔθνος στρέψῃ τὴν ἐαυτοῦ προσοχὴν καὶ ἐπὶ τὴν πρακτικωτέραν καὶ συμφώνως ταῖς ἐπιτακτικαῖς ἀνάγκαις τοῦ ἡμετέρου γεωργικοῦ ὡς τὰ πολλὰ πληθυσμοῦ παιδεύσιν.

Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δράμας. ἐν μνημ. Μαΐου τοῦ 1909.

Ἰδιαιτέρον τμήμα καθαρῶς πρακτικῶν ἀσκήσεων ἰδρυθήσεται ἐν τῇ Σχολῇ διὰ τοῦς μὴ εὐμορφίσαντας νὰ τύχῃσι καὶ αὐτῆς τῆς πρωτοβαθμίου ἀστικῆς παιδείας. Ἐν τῷ τμήματι τούτῳ ἔσονται δεκτοὶ ἀδικοκρίτους ἀνοῦ τῶν 16 ἐτῶν ἡλικίας νέοι καὶ ἐξ αὐτῶν ἔτι τῶν μόνων Νεοπαιαγωγείᾳ ἢ διτάρξια καὶ τριτάρξια πρωτοβάθμια Σχολεῖα συντηρουσῶν μικρῶν Κοινοτήτων. Ἰδιαιτέρα διατάξεις θέλουσι κανονισθῆ τῆς λεπτομερείας τοῦ πρακτικοῦ τῆς Σχολῆς τμήματος, τοῦ τύπου ἀπαραιτήτου διὰ τὴν εὐδόκιμον τῆς Σχολῆς σταδιοδρομίαν.